

ISSN 2518-1467 (Online),
ISSN 1991-3494 (Print)

«ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ҰЛТТЫҚ ҒЫЛЫМ АКАДЕМИЯСЫ» РҚБ

Х А Б А Р Ш Ы С Ы

ВЕСТНИК

РОО «НАЦИОНАЛЬНОЙ
АКАДЕМИИ НАУК
РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН»

THE BULLETIN

OF THE ACADEMY OF SCIENCES
OF THE REPUBLIC OF
KAZAKHSTAN

PUBLISHED SINCE 1944

3 (415)

MAY – JUNE 2025

ALMATY, NAS RK

EDITOR-IN-CHIEF:

ABYLKASSIMOVA Alma Yesimbekovna, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Academician of NAS RK, Director of the Center for the Development of Pedagogical Education, Head of the Department of Methods of Teaching Mathematics, Physics and Computer Science at Abai KazNPU (Almaty, Kazakhstan), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57191275199>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/2076124>.

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

SEMBIEVA Lyazzat Myktybekovna, Doctor of Economics, Professor of the Eurasian National University (Astana, Kazakhstan), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57194226348>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/38875302>.

EDITORIAL BOARD:

RICHELLE Marynowski, PhD in Education, Professor, Faculty of Education, University of Lethbridge, (Alberta, Canada), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57070452800>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/16130920>.

SHISHOV Sergey Evgenievich, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Pedagogy and Psychology of Professional Education, Moscow State University of Technology and Management named after K. Razumovsky (Moscow, Russia), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57191518233>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/2443966>.

ABILDINA Saltanat Kuatovna, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Pedagogy, Karaganda University named after E.A. Buketov (Karaganda, Kazakhstan), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56128026400>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/4131549>.

RYZHAKOV Mikhail Viktorovich, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Academician of the Russian Academy of Education, Editor-in-Chief of the journal “Standards and Monitoring in Education” (Moscow, Russia), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=6602245542>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/13675462>.

BULATBAEVA Kulzhanat Nurymzhanovna, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Chief Researcher of the National Academy of Education named after Y. Altynsarin (Astana, Kazakhstan), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57202195074>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/40173122>.

PETR Hájek, PhD, Unicorn University, Associate Professor, Department of Finance, (Czech Republic), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=35726855800>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/672404>.

JUMAN Jappar, Doctor of Economics, Professor, Honorary Academician of NAS RK, Honored Worker of Kazakhstan, Director of the Center for International Applied Research Al-Farabi Kazakh National University (Almaty, Kazakhstan) <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=59238481900>; <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56658765400>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/60977874>.

LUKYANENKO Irina Grigorievna, Doctor of Economics, Professor, Head of Department of the National University of Kyiv-Mohyla Academy (Kyiv, Ukraine), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57189348551>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/939510>.

YESIMZHANOVA Saira Rafihevna, Doctor of Economics, Professor of the University of International Business (Almaty, Kazakhstan), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56499485500>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/45951098>.

Bulletin of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan.

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Owner: RPA «National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan» (Almaty).

The certificate of registration of a periodical printed publication in the Committee of information of the Ministry of Information and Communications of the Republic of Kazakhstan **No. 16895-Ж**, issued on 12.02.2018.

Thematic focus: *«publication of the results of new achievements in the field of fundamental sciences»*

Periodicity: 6 times a year.

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, 2025

БАС РЕДАКТОР:

ӘБІЛҚАСЫМОВА Алма Есімбекқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Педагогикалық білім беруді дамыту орталығының директоры, Абай атындағы ҚазҰПУ математика, физика және информатиканы оқыту әдістемесі кафедрасының меңгерушісі (Алматы, Қазақстан), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57191275199>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/2076124>.

БАС РЕДАКТОРДЫҢ ОРЫНБАСАРЫ:

СЕМБИЕВА Ләззат Мықтыбекқызы, экономика ғылымдарының докторы, Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің профессоры (Астана, Қазақстан), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57194226348>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/38875302>.

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ:

РИШЕЛЬ Мариновски, білім беру саласындағы PhD, Летбридж университеті педагогика факультетінің профессоры, (Альберта, Канада), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57070452800>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/16130920>.

ШИШОВ Сергей Евгеньевич, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, К.Разумовский атындағы Мәскеу мемлекеттік технологиялар және басқару университетінің кәсіби білім беру педагогикасы және психологиясы кафедрасының меңгерушісі (Мәскеу, Ресей), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57191518233>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/2443966>.

ӘБІЛДИНА Салтанат Қуатқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды университетінің педагогика кафедрасының меңгерушісі (Қарағанды, Қазақстан), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56128026400>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/4131549>.

РЫЖАКОВ Михаил Викторович, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Ресей білім академиясының академигі, «Білім берудегі стандарттар мен мониторинг» журналының бас редакторы (Мәскеу, Ресей), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=6602245542>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/13675462>.

БОЛАТБАЕВА Күлжанат Нұрымжанқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясының бас ғылыми қызметкері (Астана, Қазақстан), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57202195074>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/40173122>.

ПЕТР Хайек, PhD, Юникорн университеті, Қаржы департаментінің қауымдастырылған профессоры (Чех Республикасы), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=35726855800>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/672404>.

ЖҰМАН Жаппар, экономика ғылымдарының докторы, профессор, Қазақстанның Еңбек сіңірген қайраткері, ҚР ҰҒА құрметті академигі, әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің Халықаралық қолданбалы зерттеулер орталығының директоры (Алматы, Қазақстан). <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=59238481900>; <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56658765400>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/60977874>.

ЛУКЬЯНЕНКО Ирина Григорьевна, экономика ғылымдарының докторы, профессор, «Киево-Могилянская академия» ұлттық университеті кафедрасының меңгерушісі (Киев, Украина), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57189348551>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/939510>.

ЕСІМЖАНОВА Сайра Рафихқызы, экономика ғылымдарының докторы, Халықаралық бизнес университетінің профессоры (Алматы, Қазақстан), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56499485500>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/45951098>.

«Қазақстан Республикасы Ұлттық ғылым академиясы РҚБ-нің Хабаршысы».

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Меншіктенуші: «Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясы» РҚБ (Алматы қ.).

Қазақстан Республикасының Ақпарат және коммуникациялар министрлігінің Ақпарат комитетінде 12.02.2018 ж. берілген № 16895-Ж мерзімдік басылым тіркеуіне қойылу туралы куәлік.

Такырыптық бағыты: *«іргелі ғылым салалары бойынша жаңа жетістіктердің нәтижелерін жариялау»*

Мерзімділігі: жылына 6 рет.

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© «Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясы» РҚБ, 2025

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:

АБЫЛКАСЫМОВА Алма Есимбековна, доктор педагогических наук, профессор, академик НАН РК, директор Центра развития педагогического образования, заведующая кафедрой методики преподавания математики, физики и информатики КазНПУ им. Абая (Алматы, Казахстан), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57191275199>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/2076124>.

ЗАМЕСТИТЕЛЬ ГЛАВНОГО РЕДАКТОРА:

СЕМБИЕВА Ляззат Мыктыбековна, доктор экономических наук, профессор Евразийского национального университета им. Л.Н. Гумилева (Астана, Казахстан), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57194226348>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/38875302>.

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

РИШЕЛЬ Мариновски, PhD в области образования, профессор факультета педагогики Летбриджского университета, (Альберта, Канада), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57070452800>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/16130920>.

ШИШОВ Сергей Евгеньевич, доктор педагогических наук, профессор, заведующий кафедрой педагогики и психологии профессионального образования Московского государственного университета технологий и управления имени К. Разумовского (Москва, Россия), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57191518233>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/2443966>.

АБИЛЬДИНА Салтанат Куатовна, доктор педагогических наук, профессор, заведующая кафедрой педагогики Карагандинского университета имени Е.А. Букетова (Караганда, Казахстан), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56128026400>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/4131549>.

РЫЖАКОВ Михаил Викторович, доктор педагогических наук, профессор, академик Российской академии образования, главный редактор журнала «Стандарты и мониторинг в образовании» (Москва, Россия), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=6602245542>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/13675462>.

БУЛАТБАЕВА Кулжанат Нурымжановна, доктор педагогических наук, профессор, главный научный сотрудник Национальной академии образования имени Ы. Алтынсарина (Астана, Казахстан), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57202195074>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/40173122>.

ПЕТР Хайек, PhD, университет Юниорн, ассоциированный профессор Департамента финансов, (Чешская Республика), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=35726855800>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/672404>.

ЖУМАН Жаппар, доктор экономических наук, профессор, заслуженный деятель Казахстана, почетный академик НАН РК, директор Центра Международных прикладных исследований Казахского национального университета им. аль-Фараби (Алматы, Казахстан) <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=59238481900>; <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56658765400>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/60977874>.

ЛУКЬЯНЕНКО Ирина Григорьевна, доктор экономических наук, профессор, заведующая кафедрой Национального университета «Киево-Могилянская академия» (Киев, Украина), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57189348551>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/939510>.

ЕСИМЖАНОВА Сайра Рафихевна, доктор экономических наук, профессор Университета международного бизнеса (Алматы, Казахстан), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56499485500>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/45951098>.

«Вестник РОО «Национальной академии наук Республики Казахстан».

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Собственник: РОО «Национальная академия наук Республики Казахстан» (г. Алматы).

Свидетельство о постановке на учет периодического печатного издания в Комитете информации Министерства информации и коммуникаций и Республики Казахстан № 16895-Ж, выданное 12.02.2018 г.

Тематическая направленность: «публикация результатов новых достижений в области фундаментальных наук».

Периодичность: 6 раз в год.

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© РОО «Национальная академия наук Республики Казахстан», 2025

CONTENTS

PEDAGOGY

A. Abdrassilov, Y. KuandykPHOTOGRAMMETRY TECHNOLOGIES IN DEVELOPING STUDENTS
SPATIAL THINKING IN ART SCULPTURE EDUCATION.....17**E. Abdrashova, Z. Kobeyeva, Zh.Kemelbekova**ARTIFICIAL INTELLIGENCE: INFLUENCE ON THE PROFESSIONAL
AND METHODOLOGICAL COMPETENCE OF FUTURE COMPUTER
SCIENCE TEACHERS.....33**A.M. Abdykhalykova, B.H. Kussanova, A. Daurenkyzy**MEDIA LITERACY THROUGH CRITICAL READING IN ENGLISH
LANGUAGE TEACHING.....48**A. Abylkassymova, N. Zhumabay, A. Umiralkhanov, L. Zhumalieva**DIGITAL TECHNOLOGIES AS THE BASIS FOR EFFECTIVE EDUCATION
IN THE “SCHOOL – PEDAGOGICAL UNIVERSITY” COMPLEX.....63**K.N. Arinova**FORMATION OF DIGITAL COMPETENCIES OF FUTURE SPECIAL
EDUCATORS IN THE CONTEXT OF DIGCOMPEDU.....86**A.A. Isaeva, S.V. Ananyeva, L.N. Demchenko**RESEARCH COMPETENCE WHEN WORKING WITH THE TEXT OF THE
STORY OF K. PAUSTOVSKY «KARABUGAZ».....104**G.Z. Iskakova, E. Teleuova**KAZAKH SOCIETY THROUGH THE PRISM OF THE WORKS
OF MÄSHHÜR ZHÜSIP KÖPEEV.....118**A.E. Karymsakova, G.M. Abildinova, Zh.S. Kazhiakparova**THE IMPACT OF USING THE «NIMBLE FINGERS» ELECTRONIC
APPLICATION ON THE DEVELOPMENT OF GRAPHOMOTOR SKILLS
IN PRESCHOOLERS.....133**Sh.U. Laiskhanov, Zh. Nurmagambetuly, B. Gönençgil**THE CURRENT STATE AND POSSIBILITIES OF USING SPACE
IMAGERY IN SCHOOL GEOGRAPHY.....146**S. Myrzaliyeva, S. Mizanbekov, E. Lomova**SUBJECT - LANGUAGE INTEGRATION AS A TOOL FOR THE
FORMATION OF PLURILINGUAL COMPETENCE OF STUDENTS.....162

N.B. Nabi, R.S. Rakhmetova

THE ROLE OF ARTICULATION IN DEVELOPING STUDENTS
SPEECH CULTURE.....179

A. Nuradinova

DEVELOPING GLOBAL COMPETENCIES IN THE MULTILINGUAL
ENVIRONMENT OF KAZAKHSTAN'S HIGHER EDUCATION.....202

G. Ozharova, Sh. Akbayeva

COMPARATIVE ANALYSIS OF THE INTEGRATION OF SPECIALIZED
DESIGN DISCIPLINES INTO ART AND PEDAGOGICAL EDUCATION
IN FINLAND AND KAZAKHSTAN.....221

B.D. Orazov, Zh. Sydykova, E. Tasbolat

METHODOLOGICAL FEATURES OF THE ORGANIZATION OF
LABORATORY WORK ON VIRTUAL PROGRAMS FOR FUTURE
PHYSICS TEACHERS.....237

T.M. Sadykov, G.T. Kokibasova, Z.O. Unerbaeva

THE FEATURES OF THE APPLICATION OF THE CASE STUDY
METHOD IN CHEMISTRY AND BIOLOGY LESSONS.....253

L.E. Sapartayeva

PEDAGOGICAL POSSIBILITIES OF USING THE WORKS
OF KAZAKH POETS AND ZHYRAU.....269

K. Temirkhanova, B. Baimukhanbetov, G. Myshbayeva

DEVELOPMENT OF SCIENTIFIC AND COMMUNICATION SKILLS
OF TEACHERS OF FUTURE PRESCHOOL ORGANIZATIONS.....281

U. Tuyakova, A. Orynbekova, L. Alekeshova

FORMATION OF EMOTIONAL AND SOCIAL INTELLIGENCE OF FUTURE
TEACHERS IN THE EDUCATIONAL PROCESS OF UNIVERSITIES.....300

G.Sh. Shaikhislamova, K.A. Avsydykova, O. Zengin

THE READINESS OF FUTURE SOCIAL WORKERS TO FORMATION
PROFESSIONAL COMPETENCIES AT THE UNIVERSITY.....315

G. Shubayeva, T. Bersugirova, R. Baimukhamet

FEATURES OF HEALTHCARE COMPETENCIES OF CHILDREN
WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS.....335

ECONOMICS

A.M. Abdullaev, M.B. Kadyrova, A.A. Kuralbaev THE IMPACT OF MODERNIZATION OF LOCAL GOVERNMENT ON THE SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT OF REGIONS.....	349
S. Aldeshova, A. Kazhmukhametova, K. Utepkaliyeva ORGANIZATION OF AUDIT OF RAILWAY FREIGHT BUSINESS PROCESSES IN THE CONTEXT OF DIGITAL TRANSFORMATION.....	371
A. Akhmetov, L. Omarbakiyev, E. Aynabekov EFFECTIVE RISK MANAGEMENT MODEL FOR SMALL BUSINESS LENDING IN KAZAKHSTAN: INTERNATIONAL PRACTICES.....	391
N.S. Dosmaganbetov, A.A. Alshanskaya, E.K. Zhakupov VISION OF THE DEVELOPMENT OF TERRITORIAL CLUSTERS IN THE REGIONS OF KAZAKHSTAN: DOMESTIC AND FOREIGN EXPERIENCE.....	408
Zh. Yerzhanova, A. Dossanova, A. Tapalova PROVIDING THE AGRICULTURAL MARKET WITH YOUNG SPECIALISTS: PROBLEMS AND SOLUTIONS.....	426
R.A. Yesbergen, N.M. Sherimova, A. Azimkhan THE PROBLEM OF POVERTY IN KAZAKHSTAN AND MEASURES TO REDUCE IT.....	439
A. Yesmurzayeva, A. Kozhakhmetova, A. Anarkhan RENEWABLE ENERGY SOURCES IN THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN: CASE STUDY ANALYSIS AND DEVELOPMENT PROSPECTS.....	453
Y.B. Zhangazinov, N.E. Yermek, L.I. Kusainova IMPROVEMENT OF THE HEALTHCARE HUMAN RESOURCE MANAGEMENT SYSTEM IN THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN: PROBLEMS, PROSPECTS, AND SOLUTIONS.....	472
G.M. Zhiyenbayeva, A.M. Berzhanova, F.K. Mukhambetkalieva DIGITAL TRANSFORMATION OF ENTERPRISES AND ITS IMPACT ON THE DEMAND FOR NEW PROFESSIONS IN THE WEST KAZAKHSTAN REGION.....	489
J. Juman, A.V. Khamzayeva, Zhai Xuan COOPERATION BETWEEN CHINA, RUSSIA AND CENTRAL ASIAN COUNTRIES IN THE NATURAL GAS SECTOR.....	509

B.M. Zhurynov, A.F. Tsekhovoy

ANALYSIS OF MODELS AND METHODS OF PROJECT
MANAGEMENT IN LARGE ORGANIZATIONS
OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN.....525

M.A. Kanabekova, L.A. Medukhanova., S.N. Abieva

WAYS TO INCREASE THE INVESTMENT ATTRACTIVENESS
OF KAZAKHSTAN'S ECONOMY.....537

M. Konyrbekov, A.B. Bekmukhametova, K.S. Daurenbekova

ANALYSIS OF THE DEVELOPMENT OF INNOVATIVE FINANCIAL
TECHNOLOGIES IN THE CONTEXT OF FINANCIAL MARKET
DIGITALIZATION.....553

G.Y. Maulenkulova, A.M. Appazova, A.A. Mutaliyeva

IMPROVING TAXATION OF PRIVATE INVESTORS IN THE STOCK
MARKET OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN.....568

A.O. Syzdykova

COMPARISON OF METHODS USED TO DETERMINE THE
BRAND VALUE OF AN ENTERPRISE.....589

Hongge Jia, G.J. Tayauova, N. Ketenci

OPPORTUNITIES FOR THE DEVELOPMENT
OF ENTREPRENEURIAL STRUCTURES IN THE AGRO-INDUSTRIAL
SECTOR OF KAZAKHSTAN.....602

МАЗМҰНЫ

ПЕДАГОГИКА

А.И. Абдрасилов, Е. Қуандық

КӨРКЕМ МҮСІНДІК БІЛІМ БЕРУДЕ СТУДЕНТТЕРДІҢ КЕҢІСТІКТІК
ОЙЛАУЫН ДАМУДАҒЫ ФОТОГРАММЕТРИЯ
ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫ.....17

Э.Т. Абдрашова, З.С. Кобеева, Ж.С. Кемельбекова

ЖАСАНДЫ ИНТЕЛЛЕКТ: БОЛАШАҚ ИНФОРМАТИКА
МҰҒАЛІМДЕРІНІҢ КӘСІБИ-ӘДІСТЕМЕЛІК ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІНЕ
ӘСЕРІ.....33

А.М. Абдыхалыкова, Б.Х. Құсанова, А. Дәуренқызы

АҒЫЛШЫН ТІЛІН СЫНИ ОҚУ АРҚЫЛЫ ОҚЫТУДАҒЫ МЕДИА
САУАТТЫЛЫҚ.....48

А.Е. Әбілқасымова, Н. Жұмабай, А.Н. Умиралханов, Л.Д. Жумалиева

ЦИФРЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР «МЕКТЕП – ПЕДАГОГИКАЛЫҚ
ЖОҒАРЫ ОҚУ ОРНЫ» КЕШЕНІНДЕ ТИІМДІ БІЛІМ БЕРУДІҢ НЕГІЗІ
РЕТІНДЕ.....63

К.Н. Аринова

DIGCOMPEDU КОНТЕКСТІНДЕ БОЛАШАҚ АРНАЙЫ ПЕДАГОГТАРДЫҢ
ЦИФРЛЫҚ ҚҰЗЫРЕТТІЛІКТЕРІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ.....86

А.А. Исаева, С.В. Ананьева, Л.Н. Демченко

К. ПАУСТОВСКИЙДІҢ «ҚАРАБҰҒАЗ» ПОВЕСІНІҢ МӘТІНІМЕН
ЖҰМЫС ІСТЕУ КЕЗІНДЕГІ ЗЕРТТЕУ ҚҰЗЫРЕТІ.....104

Ғ.З. Искакова, Э.Т. Телеуова

ҚАЗАҚ ҚОҒАМЫ МӘШҰР ЖҮСІП КӨПЕЕВ ШЫҒАРМАЛАРЫ
ПРИЗМАСЫ АРҚЫЛЫ.....118

А.Е. Карымсакова, Г.М. Абильдинова, Ж.С. Кажиякпарова

«ЕПТІ САУСАҚТАР» ЭЛЕКТРОНДЫ ҚОСЫМШАСЫН ҚОЛДАНУДЫҢ
МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫҢ ГРАФОМОТОРЛЫҚ
ДАҒДЫЛАРЫН ДАМУДАҒЫ ӘСЕРІ.....133

Ш.У. Лайсханов, Ж. Нұрмағамбетұлы, В. Gönençgil

МЕКТЕП ГЕОГРАФИЯСЫНДА ҒАРЫШТЫҚ ТҮСІРІЛІМДЕРДІ
ПАЙДАЛАНУДЫҢ ҚАЗІРГІ ЖАҒДАЙЫ МЕН МҮМКІНДІКТЕРІ.....146

С. Мырзалиева, С. Мизанбеков, Е. Ломова.

ПӘНДІК-ТІЛДІК ИНТЕГРАЦИЯ СТУДЕНТТЕРДІҢ КӨПТІЛДІЛІК
ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ ҚҰРАЛЫ РЕТІНДЕ.....162

Н.Б. Нәби, Р.С. Рахметова

ОҚУШЫЛАРДЫҢ СӨЙЛЕУ МӘДЕНИЕТІН ДАМУДА
Артикуляцияның алатын рөлі.....179

А. Нұрадинова

ҚАЗАҚСТАННЫҢ ЖОҒАРЫ БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІНДЕГІ КӨПТІЛДІ
ОРТАДА ЖАҒАНДЫҚ ҚҰЗЫРЕТТЕРДІ ДАМУ.....202

Г.М. Ожарова, Ш.А. Ақбаева

ФИНЛЯНДИЯ МЕН ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ КӨРКЕМ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ
БІЛІМ ЖҮЙЕСІНІҢ ДИЗАЙН САЛАСЫНДАҒЫ АРНАЙЫ ПӘНДЕРДІ
ИНТЕГРАЦИЯЛАУДЫҢ САЛЫСТЫРМАЛЫ ТАЛДАУЫ.....221

Б.Д. Оразов, Ж.К. Сыдыкова, Е.Б. Тасболат

ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ЖОҒАРЫ ОҚУ ОРЫНДАРЫНДА МОЛЕКУЛАЛЫҚ
ФИЗИКАДАН ВИРТУАЛДЫ ЗЕРТХАНАЛЫҚ ЖҰМЫСТАРДЫ
ҰЙЫМДАСТЫРУ ЖӘНЕ ӨТКІЗУ ӘДІСТЕМЕСІ.....237

Т.М. Садыков, Г.Т. Кокибасова, З.О. Унербаева

ХИМИЯ ЖӘНЕ БИОЛОГИЯ САБАҚТАРЫНДА CASE-STUDY ӘДІСІН
ҚОЛДАНУ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ.....253

Л. Сапартаева

ҚАЗАҚ АҚЫН-ЖЫРАУЛАРЫНЫҢ ШЫҒАРМАЛАРЫН
ПАЙДАЛАНУДЫҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ МҮМКІНДІКТЕРІ.....269

К.Ш. Темирханова, Б. Баймуханбетов, Г.М. Мышбаева

БОЛАШАҚ МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ ҰЙЫМ ПЕДАГОГТЕРІНІҢ ҒЫЛЫМИ
КОММУНИКАЦИЯЛЫҚ ДАҒДЫЛАРЫН ДАМУ.....281

У.Ж. Туякова, А.С. Орынбекова, Л.Б. Алекешова

ЖОҒАРЫ ОҚУ ОРЫНДАРЫНЫҢ БІЛІМ БЕРУ ПРОЦЕСІНДЕ БОЛАШАҚ
ПЕДАГОГТЕРДІҢ ЭМОЦИОНАЛДЫҚ ЖӘНЕ ӘЛЕУМЕТТІК
ИНТЕЛЛЕКТІСІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ.....300

Г.Ш. Шайхисламова, К.А. Авсыдыкова, О. Зенгин

ЖОҒАРЫ ОҚУ ОРНЫНДА БОЛАШАҚ ӘЛЕУМЕТТІК
ҚЫЗМЕТКЕРЛЕРДІҢ КӘСІБИ ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУҒА
ДАЙЫНДЫҒЫ.....315

Ғ. Шубаева, Т. Берсүгірова, Р. Баймухамет

ЕРЕКШЕ БІЛІМ БЕРУ ҚАЖЕТТІЛІГІ БАР БАЛАЛАРДЫҢ ДЕНСАУЛЫҚ
САҚТАУ ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІНІҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ.....335

ЭКОНОМИКА

- А.М. Абдуллаев, М.Б. Қадырова, А.А. Құралбаев**
ЖЕРГІЛІКТІ БАСҚАРУДЫ ЖАҢҒЫРТУДЫҢ ӨНІРЛЕРДІҢ
ӘЛЕУМЕТТІК-ЭКОНОМИКАЛЫҚ ДАМУЫНА ӘСЕРІ.....549
- С. Альдешова, А. Кажмухаметова, К. Утепкалиева**
ЦИФРЛЫҚ ТРАНСФОРМАЦИЯ ЖАҒДАЙЫНДА ТЕМІРЖОЛ ЖҮК
ТАСЫМАЛЫ БИЗНЕС-ПРОЦЕСТЕРІНІҢ АУДИТІН ҰЙЫМДАСТЫРУ...371
- А. Ахметов, Л. Омарбакиев, Е. Айнабеков**
ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ШАҒЫН БИЗНЕСКЕ НЕСИЕ БЕРУ ҮШІН
ТӘУЕКЕЛДЕРДІ БАСҚАРУДЫҢ ТИІМДІ МОДЕЛІ: ХАЛЫҚАРАЛЫҚ
ТӘЖІРИБЕ.....391
- Н.С. Досмаганбетов, А.А. Альшанская, Е.К. Жакупов**
ҚАЗАҚСТАН ӨНІРЛЕРІНДЕ АУМАҚТЫҚ КЛАСТЕРЛЕРДІ ДАМУ
ПАЙЫМЫ: ОТАНДЫҚ ЖӘНЕ ШЕТЕЛДІК ТӘЖІРИБЕ.....408
- Ж. Ержанова, А. Досанова, А. Тапалова**
АГРАРЛЫҚ НАРЫҚТЫ ЖАС МАМАНДАРМЕН ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ:
МӘСЕЛЕЛЕРІ МЕН ШЕШІМДЕРІ.....426
- Р.Ә. Есберген, Н.М. Шеримова, А. Азимхан**
ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ КЕДЕЙЛІК МӘСЕЛЕСІ ЖӘНЕ ОНЫ ТӨМЕНДЕТУ
ШАРАЛАРЫ.....439
- А. Есмұрзаева, А. Қожахметова, А. Анархан**
ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДАҒЫ ЖАҢАРТЫЛАТЫН ЭНЕРГИЯ
КӨЗДЕРІ: КЕЙС-ТАЛДАУ ЖӘНЕ ДАМУ ПЕРСПЕКТИВАЛАРЫ.....453
- Е.Б. Жангазинов, Н.Е. Ермек, Л.И. Кусаинова**
ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДАҒЫ ДЕНСАУЛЫҚ САҚТАУ
ЖҮЙЕСІНІҢ КАДРЛЫҚ РЕСУРСТАРЫН БАСҚАРУДЫ ЖЕТІЛДІРУ:
МӘСЕЛЕЛЕР, ПЕРСПЕКТИВАЛАР ЖӘНЕ ШЕШУ ЖОЛДАРЫ.....472
- Г.М. Жиенбаева, А.М. Бержанова, Ф.К. Мухамбеткалиева**
БАТЫС ҚАЗАҚСТАН ӨНІРІНДЕГІ КӘСІПОРЫНДАРДЫҢ ЦИФРЛЫҚ
ТРАНСФОРМАЦИЯСЫ ЖӘНЕ ЖАҢА МАМАНДЫҚТАРҒА ДЕГЕН
СҰРАНЫСҚА ӘСЕРІ.....489
- Ж. Жұман, Ә.У. Хамзаева, Чжай Сюань**
ҚЫТАЙ, РЕСЕЙ ЖӘНЕ ОРТАЛЫҚ АЗИЯ ЕЛДЕРІ АРАСЫНДАҒЫ
ТАБИҒИ ГАЗ СЕКТОРЫНДАҒЫ ЫНТЫМАҚТАСТЫҚ.....509

Б.М. Жұрынов, А.Ф. Цеховой

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ІРІ ҰЙЫМДАРЫНДАҒЫ
ЖОБАЛАРДЫ БАСҚАРУДЫҢ ҮЛГІЛЕРІ МЕН ӘДІСТЕРІН
ТАЛДАУ.....525

М.А. Қанабекова, Л.А. Медуханова, С.Н. Абиева

ҚАЗАҚСТАН ЭКОНОМИКАСЫНЫҢ ИНВЕСТИЦИЯЛЫҚ
ТАРТЫМДЫЛЫҒЫН АРТТЫРУ ЖОЛДАРЫ.....525

М.Ж. Қонырбеков, А.Б. Бекмухаметова, Қ.С. Дауренбекова

ҚАРЖЫ НАРЫҒЫНЫҢ ЦИФРАНДЫРЫЛУЫ ЖАҒДАЙЫНДА
ИННОВАЦИЯЛЫҚ ҚАРЖЫЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫҢ
ДАМУЫН ТАЛДАУ.....541

Г.Е. Мауленкулова, А.М. Аппазова, А.А. Муталиева

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ҚОР НАРЫҒЫНДА ЖЕКЕ
ИНВЕСТИТОРЛАРҒА САЛЫҚ САЛУДЫ ЖЕТІЛДІРУ.....556

А.О. Сыздықова

КӘСІПОРЫННЫҢ БРЕНД ҚҰНЫН БАҒАЛАУДА ҚОЛДАНЫЛАТЫН
ӘДІСТЕРДІ САЛЫСТЫРУ.....577

Цзя Хунгэ, Г.Ж. Таяуова, Н. Кетенджи

ҚАЗАҚСТАННЫҢ АГРОӨНЕРКӘСІПТІК САЛАСЫНДАҒЫ
КӘСІПКЕРЛІК ҚҰРЫЛЫМДАРДЫ ДАМУЫ МҮМКІНДІКТЕРІ.....590

СОДЕРЖАНИЕ

ПЕДАГОГИКА

А.И. Абдрасилов, Е. Куандык

ТЕХНОЛОГИИ ФОТОГРАММЕТРИИ В РАЗВИТИИ
ПРОСТРАНСТВЕННОГО МЫШЛЕНИЯ СТУДЕНТОВ В ПРОЦЕССЕ
ОБУЧЕНИЯ ХУДОЖЕСТВЕННОЙ СКУЛЬПТУРЕ.....17

Э.Т. Абдрашова, З.С. Кобеева, Ж.С. Кемельбекова

ИСКУССТВЕННЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ: ВЛИЯНИЕ НА ПРОФЕССИОНАЛЬНО-
МЕТОДИЧЕСКУЮ КОМПЕТЕНТНОСТЬ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ
ИНФОРМАТИКИ.....33

А.М. Абдыхалыкова, Б.Х. Кусанова, А. Дауренкызы

МЕДИАГРАМОТНОСТЬ ЧЕРЕЗ КРИТИЧЕСКОЕ ЧТЕНИЕ В
ПРЕПОДАВАНИИ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА.....48

А.Е. Абылкасымова, Н. Жумабай, А.Н. Умиралханов, Л.Д. Жумалиева

ЦИФРОВЫЕ ТЕХНОЛОГИИ КАК ОСНОВА ЭФФЕКТИВНОГО
ОБРАЗОВАНИЯ В КОМПЛЕКСЕ «ШКОЛА – ПЕДАГОГИЧЕС.....63

К.Н. Аринова

ФОРМИРОВАНИЕ ЦИФРОВЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ БУДУЩИХ
СПЕЦИАЛЬНЫХ ПЕДАГОГОВ В КОНТЕКСТЕ DIGCOMPEDU.....86

А.А. Исаева, С.В. Ананьева, Л.Н. Демченко

ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКАЯ КОМПЕТЕНЦИЯ ПРИ РАБОТЕ С ТЕКСТОМ
ПОВЕСТИ К. ПАУСТОВСКОГО «КАРАБУГАЗ».....104

Г.З. Исакова, Э.Т. Телеуова

КАЗАХСКОЕ ОБЩЕСТВО СКВОЗЬ ПРИЗМУ ПРОИЗВЕДЕНИЙ
МАШХУР ЖУСУПА КОПЕЕВА.....118

А.Е. Карымсакова, Г.М. Абильдинова, Ж.С. Кажиякпарова

ВЛИЯНИЕ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ЭЛЕКТРОННОГО ПРИЛОЖЕНИЯ «ЛОВКИЕ
ПАЛЬЧИКИ» НА РАЗВИТИЕ ГРАФОМОТОРНЫХ НАВЫКОВ
У ДОШКОЛЬНИКОВ.....133

Ш.У. Лайсханов, Ж. Нурмагамбетулы, В. Gönençgil

СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ВОЗМОЖНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ
КОСМИЧЕСКИХ СНИМКОВ В ШКОЛЬНОЙ ГЕОГРАФИИ.....146

С. Мырзалиева, С. Мизанбеков, Е. Ломова

ПРЕДМЕТНО-ЯЗЫКОВАЯ ИНТЕГРАЦИЯ КАК ИНСТРУМЕНТ
ФОРМИРОВАНИЯ ПЛЮРИЛИНГВАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ
ОБУЧАЮЩИХСЯ.....162

Н.Б. Наби, Р.С. Рахметова

РОЛЬ АРТИКУЛЯЦИИ В РАЗВИТИИ РЕЧЕВОЙ КУЛЬТУРЫ

УЧАЩИХСЯ.....179

А. Нурадинова

РАЗВИТИЕ ГЛОБАЛЬНЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ В ПОЛИЯЗЫЧНОЙ

СРЕДЕ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ КАЗАХСТАНА.....202

Г.М. Ожарова, Ш.А. Акбаева

СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ ИНТЕГРАЦИИ СПЕЦИАЛЬНЫХ

ДИСЦИПЛИН СФЕРЫ ДИЗАЙНА В ХУДОЖЕСТВЕННО-

ПЕДАГОГИЧЕСКОЕ ОБРАЗОВАНИЕ ФИНЛЯНДИИ

И КАЗАХСТАНА.....221

Б.Д. Оразов, Ж.К. Сыдыкова, Е.Б. Тасболат

МЕТОДИКА ОРГАНИЗАЦИИ И ПРОВЕДЕНИЯ ВИРТУАЛЬНЫХ

ЛАБОРАТОРНЫХ РАБОТ ПО МОЛЕКУЛЯРНОЙ ФИЗИКЕ

В ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ВУЗАХ.....237

Т.М. Садыков, Г.Т. Кокибасова, З.О. Унербаева

ОСОБЕННОСТИ ПРИМЕНЕНИЯ МЕТОДА CASE-STUDY НА УРОКАХ

ХИМИИ И БИОЛОГИИ.....263

Л. Сапартаева

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ВОЗМОЖНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ

ПРОИЗВЕДЕНИЙ КАЗАХСКИХ ПОЭТОВ И ЖЫРАУ.....269

К.Ш. Темирханова, Б. Баймуханбетов, Г.М. Мышбаева

РАЗВИТИЕ НАУЧНЫХ КОММУНИКАТИВНЫХ НАВЫКОВ БУДУЩИХ

ПЕДАГОГОВ ДОШКОЛЬНЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ.....281

У.Ж. Туякова, А.С. Орынбекова, Л.Б. Алекешова

ФОРМИРОВАНИЕ ЭМОЦИОНАЛЬНОГО И СОЦИАЛЬНОГО

ИНТЕЛЛЕКТА БУДУЩИХ ПЕДАГОГОВ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ

ПРОЦЕССЕ ВУЗОВ.....300

Г.Ш. Шайхисламова, К.А. Авсыдыкова, О. Зенгин

ГОТОВНОСТЬ К ФОРМИРОВАНИЮ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ

КОМПЕТЕНЦИЙ БУДУЩИХ СОЦИАЛЬНЫХ РАБОТНИКОВ В ВУЗЕ.....315

Г. Шубаева, Т. Берсугирова, Р. Баймухамет

ОСОБЕННОСТИ ЗДОРОВЬЕСБЕРЕГАЮЩИХ КОМПЕТЕНЦИЙ ДЕТЕЙ

С ОСОБЫМИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМИ ПОТРЕБНОСТЯМИ.....335

ЭКОНОМИКА

- А.М. Абдуллаев, М.Б. Кадырова, А.А. Куралбаев**
ВЛИЯНИЕ МОДЕРНИЗАЦИИ МЕСТНОГО УПРАВЛЕНИЯ НА
СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ РЕГИОНОВ.....349
- С. Альдешова, А. Кажмухаметова, К. Утепкалиева**
ОРГАНИЗАЦИЯ АУДИТА БИЗНЕС-ПРОЦЕССОВ ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНЫХ
ГРУЗОВЫХ ПЕРЕВОЗОК В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ
ТРАНСФОРМАЦИИ.....371
- А. Ахметов, Л. Омарбакиев, Е. Айнабеков**
ЭФФЕКТИВНАЯ МОДЕЛЬ УПРАВЛЕНИЯ РИСКАМИ ПРИ
КРЕДИТОВАНИИ МАЛОГО БИЗНЕСА В КАЗАХСТАНЕ:
МЕЖДУНАРОДНАЯ ПРАКТИКА.....391
- Н.С. Досмаганбетов, А.А. Альшанская, Е.К. Жакупов**
ВИДЕНИЕ РАЗВИТИЯ ТЕРРИТОРИАЛЬНЫХ КЛАСТЕРОВ В РЕГИОНАХ
КАЗАХСТАНА: ОТЕЧЕСТВЕННЫЙ И ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ.....408
- Ж. Ержанова, А. Досанова, А. Тапалова**
ОБЕСПЕЧЕНИЕ АГРАРНОГО РЫНКА МОЛОДЫМИ СПЕЦИАЛИСТАМИ:
ПРОБЛЕМЫ И РЕШЕНИЯ.....426
- Р. Есберген, Н.М. Шеримова, А. Азимхан**
ПРОБЛЕМА БЕДНОСТИ В КАЗАХСТАНЕ И МЕРЫ ПО ЕЕ
СНИЖЕНИЮ.....439
- А. Есмурзаева, А. Кожаметова, А. Анархан**
ВОЗОБНОВЛЯЕМЫЕ ИСТОЧНИКИ ЭНЕРГИИ В РК: АНАЛИЗ КЕЙСОВ
И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ.....453
- Е.Б. Жангазинов, Н.Е. Ермек, Л.И. Кусаинова**
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ КАДРОВЫМИ
РЕСУРСАМИ ЗДРАВООХРАНЕНИЯ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН:
ПРОБЛЕМЫ, ПЕРСПЕКТИВЫ И ПУТИ РЕШЕНИЯ.....472
- Г.М. Жиенбаева, А.М. Бержанова, Ф.К. Мухамбеткалиева**
ЦИФРОВАЯ ТРАНСФОРМАЦИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ И ЕЁ ВЛИЯНИЕ
НА СПРОС НА НОВЫЕ ПРОФЕССИИ В ЗАПАДНО-КАЗАХСТАНСКОМ
РЕГИОНЕ.....489
- Ж. Жуман, А.В. Хамзаева, Чжай Сюань**
СОТРУДНИЧЕСТВО МЕЖДУ КИТАЕМ, РОССИЕЙ И СТРАНАМИ
ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ В СЕКТОРЕ ПРИРОДНОГО ГАЗА.....509

Б.М. Журынов, А.Ф. Цеховой

АНАЛИЗ МОДЕЛЕЙ И МЕТОДОВ ПРОЕКТНОГО УПРАВЛЕНИЯ
В КРУПНЫХ ОРГАНИЗАЦИЯХ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН.....252

М.А. Канабекова, Л.А. Медуханова, С.Н. Абиева

ПУТИ ПОВЫШЕНИЯ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ПРИВЛЕКАТЕЛЬНОСТИ
ЭКОНОМИКИ КАЗАХСТАНАМ.....537

М. Конырбеков, А.Б. Бекмухаметова, К.С. Дауренбекова

АНАЛИЗ РАЗВИТИЯ ИННОВАЦИОННЫХ ФИНАНСОВЫХ
ТЕХНОЛОГИЙ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВИЗАЦИИ ФИНАНСОВОГО
РЫНКА.....553

Г.Е. Мауленкулова, А.М. Аппазова, А.А. Муталиева

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ ЧАСТНЫХ
ИНВЕСТОРОВ НА ФОНДОВОМ РЫНКЕ РЕСПУБЛИКИ
КАЗАХСТАН.....568

А.О. Сыздыкова

СРАВНЕНИЕ МЕТОДОВ, ИСПОЛЬЗУЕМЫХ ПРИ ОЦЕНКЕ СТОИМОСТИ
БРЕНДА ПРЕДПРИЯТИЯ.....589

Цзя Хунгэ, Г.Ж. Таяуова, Н. Кетенджи

ВОЗМОЖНОСТИ РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКИХ СТРУКТУР В
АГРОПРОМЫШЛЕННОЙ ОТРАСЛИ КАЗАХСТАНА.....602

BULLETIN OF NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES
OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN
ISSN 1991-3494
Volume 3. Number 415 (2025), 568–588

<https://doi.org/10.32014/2025.2518-1467.982>

УДК 336.226.11

© G.Y. Maulenkulova¹, A.M. Appazova^{1*}, A.A. Mutaliyeva², 2025.

¹South Kazakhstan University named after M. Auezov, Shymkent, Kazakhstan;

²Regional Innovation University, Shymkent, Kazakhstan.

E-mail: appazova@bk.ru

IMPROVING TAXATION OF PRIVATE INVESTORS IN THE STOCK MARKET OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN

G.Y. Maulenkulova — Associate Professor of the Department of Finance, M. Auezov South Kazakhstan University, Shymkent, Kazakhstan,

E-mail: maylenkylova@mail.ru, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-30138513>;

A.M. Appazova — M. Auezov South Kazakhstan University, Shymkent, Kazakhstan,

E-mail: appazova@bk.ru, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5025-2087>;

A.A. Mutaliyeva — Doctor PhD, Regional Innovation University, Shymkent, Kazakhstan,

E-mail: Alua012@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-4268-9382>.

Abstract. In the Republic of Kazakhstan, private and institutional investors are not interested in investing free financial resources in the stock market due to their low financial literacy and awareness of the securities market. To improve this situation, the government should provide comprehensive support to the country's financial institutions and retail investors. This work uses methods of comparative analysis, statistical modeling and expert assessment to identify the shortcomings of the current tax policy and develop recommendations for its improvement. The main focus is on the analysis of tax rates, the mechanism of taxation of income from securities and the possibility of introducing tax incentives to stimulate investment. The main hypotheses of the study are that optimizing the tax burden for individual investors can help increase their participation in the stock market, as well as increase the overall investment attractiveness of the country. The findings confirm the need to review the current tax policy in order to create more favorable conditions for individual investors. The results of the study can be used in practice to develop recommendations for changing tax legislation, which will improve the investment climate in Kazakhstan, as well as increase the level of financial literacy of the population and its involvement in the stock market. Objectives and objectives of the work: analysis of the current state of taxation of individual investors, identification of problems and suggestions for their elimination.

Keywords: stock market, private investor, taxes, securities, investment

© Г.Е. Мауленкулова¹, А.М. Аппазова^{1*}, А.А. Муталиева², 2025.

¹М. Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан университеті,
Шымкент, Қазақстан;

²Аймақтық инновациялық университеті, Шымкент, Қазақстан.
E-mail: appazova@bk.ru

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ҚОР НАРЫҒЫНДА ЖЕКЕ ИНВЕСТИОРЛАРҒА САЛЫҚ САЛУДЫ ЖЕТІЛДІРУ

Г.Е. Мауленкулова — экономика ғылымдарының кандидаты, «Қаржы» кафедрасының доценті, М. Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан университеті, Шымкент, Қазақстан,
E-mail: maylenkylova@mail.ru, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3013-8513>;

А.М. Аппазова — PhD докторант, «Қаржы» кафедрасы, М. Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан университеті, Шымкент, Қазақстан,
E-mail: appazova@bk.ru, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5025-2087>;

А.А. Муталиева — PhD, «Бизнес және басқару» кафедрасының меңгерушісі, Аймақтық инновациялық университеті, Шымкент, Қазақстан,
E-mail: Alua012@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-4268-9382>.

Аннотация. Қазақстан Республикасында жеке және институционалдық инвесторлар өздерінің елеусіз қаржылық сауаттылығына және бағалы қағаздар нарығы туралы хабардар болуына байланысты қор нарығына бос қаржы ресурстарын инвестициялауға мүдделі емес. Нәтижесінде ел резиденттерінің қаржылық ресурстары экономиканың нақты секторында пайдаланылмайды және коммерциялық банктердің әртүрлі депозиттерінде тұрып қалады. Қазақстандық қаржы институттары жеке қаржы ресурстарын инвестициялауды қажет етсе де, бұл бағалы қағаздар нарығы экономикасының нақты секторының айналымына да, елдің жеке инвесторларына да оң әсер етеді. Осы жағдайды жақсарту үшін мемлекет салық саясатының құралдарымен: салықтық жеңілдіктермен және ставкалармен ынталандыра отырып, елдің қаржы институттары мен бөлшек инвесторларына жан-жақты қолдау көрсетуі керек. Мақалада қолданыстағы салық саясатының кемшіліктерін анықтау және оны жақсарту бойынша ұсыныстар әзірлеу үшін салыстырмалы талдау, статистикалық модельдеу және сараптамалық бағалау әдістері сондай-ақ мүмкіндіктер мен қауіптерді анықтауға мүмкіндік беретін SWOT талдау әдісі қолданылады. Салық ставкаларын, бағалы қағаздардан түсетін кірістерге салық салу механизмін және инвестицияларды ынталандыру үшін салықтық жеңілдіктерді енгізу мүмкіндігін талдауға баса назар аударылады. Зерттеудің негізгі гипотезалары жеке инвесторлар үшін салық ауыртпалығын оңтайландыру олардың қор нарығына қатысуын арттыруға, сондай-ақ елдің жалпы инвестициялық тартымдылығын жақсартуға ықпал етуі мүмкін. Қорытындылар жеке инвесторлар үшін неғұрлым қолайлы жағдайлар жасау мақсатында қолданыстағы салық саясатын қайта қарау қажеттілігін растайды. Зерттеу нәтижелері салық заңнамасын өзгерту бойынша ұсынымдарды әзірлеу үшін практикада пайдаланылуы мүмкін, бұл Қазақстандағы инвестициялық

ахуалды жақсартуға, сондай-ақ халықтың қаржылық сауаттылық деңгейін және оның қор нарығына тартылуын арттыруға мүмкіндік береді. Мақаланың мақсаттары мен міндеттері: жеке инвесторларға салық салудың ағымдағы жағдайын талдау, оларды жою бойынша проблемалар мен ұсыныстарды анықтау.

Түйін сөздер: қор нарығы, жеке инвестор, салық, бағалы қағаздар, инвестиция

© Г.Е. Мауленкулова¹, А.М. Аппазова^{1*}, А.А. Муталиева, 2025.

¹Южно-Казахстанский университет им. М. Ауэзова, Шымкент, Казахстан;

²Региональный инновационный университет, Шымкент, Казахстан,

E-mail: appazova@bk.r.

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ ЧАСТНЫХ ИНВЕСТОРОВ НА ФОНДОВОМ РЫНКЕ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

Г.Е. Мауленкулова — кандидат экономических наук, доцент кафедры «Финансы», Южно-Казахстанский университет имени М. Ауэзова, Шымкент, Казахстан,

E-mail: maylenkylova@mail.ru, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3013-8513>;

А.М. Аппазова — PhD докторант кафедры «Финансы», Южно-Казахстанский университет имени М. Ауэзова, Шымкент, Казахстан,

E-mail: appazova@bk.ru, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5025-2087>;

А.А. Муталиева — PhD, заведующая кафедры «Бизнес и управление», Региональный инновационный университет, Шымкент, Казахстан,

E-mail: Alua012@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-4268-9382>.

Аннотация. В Республике Казахстан частные и институциональные инвесторы не заинтересованы в инвестировании свободных финансовых ресурсов в фондовый рынок из-за их незначительной финансовой грамотности и осведомленности о рынке ценных бумаг. В результате финансовые ресурсы резидентов страны не используются в реальном секторе экономики и застревают на различных депозитах коммерческих банков. Это положительно сказывается как на обороте реального сектора экономики рынка ценных бумаг. Чтобы улучшить эту ситуацию, государство должно оказывать всестороннюю поддержку финансовым учреждениям страны и розничным инвесторам, стимулируя их инструментами налоговой политики: налоговыми льготами и ставками. В статье используются методы сравнительного анализа, статистического моделирования для выявления недостатков действующей налоговой политики и выработки рекомендаций по ее улучшению, а также метод SWOT-анализа, позволяющий выявить возможности и риски. Основное внимание уделяется анализу налоговых ставок, механизма налогообложения доходов от ценных бумаг и возможности введения налоговых льгот для стимулирования инвестиций. Основные гипотезы исследования заключаются в том, что оптимизация налогового бремени для индивидуальных инвесторов может способствовать увеличению их участия в фондовом рынке, а также

повышению общей инвестиционной привлекательности страны. Выводы подтверждают необходимость пересмотра действующей налоговой политики с целью создания более благоприятных условий для индивидуальных инвесторов. *Результаты исследования* могут быть использованы на практике для разработки рекомендаций по изменению налогового законодательства, что позволит улучшить инвестиционный климат в Казахстане, а также повысить уровень финансовой грамотности населения и его вовлеченность в фондовый рынок. Цели и задачи работы: анализ текущего состояния налогообложения индивидуальных инвесторов, выявление проблем и предложений по их устранению.

Ключевые слова: фондовый рынок, частный инвестор, налоги, ценные бумаги, инвестиционная активность, инвестиция

Кіріспе. Соңғы жылдары Қазақстан Республикасының қор нарығы тұрақты өсім көрсетіп, жеке инвесторларды көбірек тартуда. Жаһандық экономикалық өзгерістер мен цифрлық технологиялардың дамуын ескере отырып, тиімді салық салу инвестициялардың тартылуы мен бәсекеге қабілеттілігіне әсер ететін негізгі фактор болып табылады. Соған қарамастан, республикадағы жеке инвесторларға салық салу жүйесі осы мақаланың тақырыбын таңдауды алдын-ала анықтайтын бірқатар проблемалар мен кемшіліктерге тап болады. Мемлекет басшысы Қ.Ж. Тоқаевтың 2019 жылғы 2 қыркүйектегі «Сындарлы қоғамдық диалог – Қазақстанның тұрақтылығы мен өркендеуінің негізі» атты Қазақстан азаматтарына Жолдауларының бірінде қолданыстағы салық салуды неғұрлым әділ және ақылға қонымды салық саясатының пайдасына жаңғырту қажеттігі туралы атап өтті (Тоқаев, 2019). Мемлекеттік аппарат тұтастай алғанда адами капиталды арттыру үшін әділеттілік қағидатына сүйене отырып, халықтың өмір сүру сапасын арттыра отырып, Салық кодексіне өзгерістер енгізуі керек екендігі атап өтілді. Қазақстандағы қолданыстағы салық заңнамасын халықтың өмір сүру сапасына қатысты кешенді талдау, шет елдердің әділ салық салу тәжірибесінің салыстырмалы сипаттамаларымен қатар, халықтың да, мемлекеттің де мүдделерін назарға ала отырып, азаматтарды қолдаудың тиімді әдісін дамытудың негізі бола алады.

Бұл зерттеу Қазақстан Республикасындағы жеке инвесторлардың табыстарына салық салуды сыни талдауға арналған. Экономиканы әртараптандыруға және қор нарығын дамытуға ұмтылу жағдайында жеке инвестицияларды ынталандыру басты міндетке айналады. ҚР Қаржы нарығын реттеу және дамыту агенттігі сондай-ақ 2024 жылға арналған бағалы қағаздар нарығын дамытудың жеке бағыты ретінде нарықтың ішкі өтімділігін арттыру және инвестициялау үшін қауіпсіз орта құруды анықтайды (ҚР ҚНРДА, 2024).

Тақырыпты таңдаудың негіздемесі. Жеке инвесторларға салық салу олардың қаржылық нәтижелері мен инвестициялық процеске қатысу деңгейін анықтайтын маңызды аспект болып табылады. Қазіргі уақытта

Қазақстандағы салық жүйесі шағын және орта инвесторлардың мүдделері мен қажеттіліктеріне жеткіліксіз бейімделген, бұл олардың нарықтың неғұрлым ірі қатысушыларынан артта қалуына және ел экономикасына инвестициялардың жалпы көлемінің төмендеуіне әкелуі мүмкін. Сонымен қатар, қолданыстағы салық ставкалары, реттеулер және есеп беру жеке инвесторлар үшін қиындықтар мен түсініспеушіліктер тудыруы мүмкін. Бұл өз кезегінде қор нарығының дамуына теріс әсер етеді, оған деген сенім деңгейін төмендетеді және жеке қаржының өсу және әртараптандыру мүмкіндіктерін шектейді.

Зерттеу тақырыбының өзектілігі азаматтардың қор нарығына қатысуы үшін неғұрлым тартымды жағдайлар жасау үшін жеке инвесторларға салық салуды оңтайландыру қажеттілігінде жатыр. Салық саясатын жетілдіру инвестициялық капиталды ұлғайтуға, халықтың қаржылық сауаттылығын жақсартуға және экономикалық өсуді ынталандыруға ықпал етуі мүмкін. Инвестициялық табысқа салық салу саласындағы әлемдік үрдістерді ескере отырып, Қазақстан халықаралық тәжірибені қарастырып, оны өз шарттарына бейімдеуі қажет. Бұл жеке инвесторлар үшін жағдайды жақсартып қана қоймай, бәсекеге қабілетті қаржы жүйесін құруға мүмкіндік береді.

Мақаланың мақсаты – Қазақстан Республикасының қор нарығында жеке инвесторларға салық салу проблемаларын анықтау және оны жетілдіру бойынша ұсынымдар әзірлеу болып табылады. Зерттеу қолданыстағы салық саясатын талдауға, оның кемшіліктерін анықтауға және оларды жою жолдарын анықтауға бағытталған. Зерттеу барысында ҚР қолданыстағы Салық кодексіне талдау, халықаралық тәжірибемен салыстыру және салық түсімдері мен инвестициялық белсенділік туралы статистикалық деректерді талдау жүргізіледі. Алынған нәтижелер негізінде нақты ұсыныстар жасалады:

- Ұзақ мерзімді инвестициялар үшін салықтық жеңілдіктерді кеңейту.
- Жеке инвесторлар үшін салықтық әкімшілендіруді жеңілдету.
- Инновациялық компаниялар мен стартаптарға инвестициялар үшін салықтық ынталандыруды енгізу.

- Сандық активтерден түсетін табыстарға салық салуды реттеу.
- Жеке инвестициялық шоттар жүйесін енгізу мүмкіндігін қарастыру.

Ұсынылған ұсыныстарды енгізуден күтілетін нәтиже:

- Жеке инвесторлар санының өсуі: салықтық әкімшілендіруді жеңілдету және халықтың қаржылық сауаттылығын арттыру (неғұрлым түсінікті ережелердің нәтижесінде) нарыққа жаңа инвесторларды тартады.

- Инновациялық экономиканы дамыту: инновациялық компанияларға инвестициялау үшін салықтық ынталандыру секторға капитал ағынын ынталандырады, оның өсуін ынталандырады және жаңа жұмыс орындарын ашады.

- Халықтың қаржылық сауаттылығын арттыру: салық заңнамасының айқындылығы мен ашықтығы, сондай-ақ салықтық жеңілдіктер туралы ақпараттың қолжетімділігі халықтың қаржылық сауаттылығын арттыруға және неғұрлым негізделген инвестициялық шешімдер қабылдауға ықпал ететін болады.

Зерттеу нәтижесінде салық салудың заманауи тәсілдерін экономикалық реттеу жүйесіне біріктіруге көмектесетін практикалық ұсыныстарды тұжырымдау жоспарлануда, бұл өз кезегінде халықтың инвестициялық белсенділігі мен қаржылық тұрақтылығын арттыруға ықпал етеді.

Әдебиетке шолу.

Өткен ғасырдың 70-80-ші жылдарында Батыс елдерінде А. Лаффердің бюджеттік тұжырымдамасы таралды және танылды. Ол өзінің теориясында салық түсімдері екі негізгі фактордың өнімі болып табылады: салық ставкасы және салық базасы. Сандық құрастыру арқылы салық салудың прогрессивтілігі мен параболалық қисық түріндегі бюджет кірісі арасындағы тәуелділік (Лаффер қисығы), профессор А. Лаффер салықты төмендету жеке сектордың инвестициялық қызметіне жағымды әсер етеді деген қорытындыға келді. Салық ставкаларының өсуі мемлекеттік кірістердің ұлттық өндірістің салық салынатын бөлігі қысқара бастағанға дейін белгілі бір шегіне дейін өсуіне әкелуі мүмкін. Бұл шектен асқан кезде, өсу салық ставкасы өсуге емес, бюджет кірістерінің қысқаруына әкеледі. А. Лаффер салықты азайту жеке сектордың инвестициялық қызметіне жағымды әсер етеді деген қорытындыға келді. Осыған байланысты іскерлік белсенділікті жандандыру міндеті салықтық қысымды жеңілдету арқылы шешілуі керек. Салық ставкасының төмендеуі өндірістің өсуіне әкеледі, бұл болашақта түсімдердің уақытша төмендеуін өтейді (Laffer, 2004).

Салықтардың инвестицияларға әсерін талдай отырып, институционалдық инвесторлардың әлемдік қаржы нарығындағы өсіп келе жатқан рөлін атап өту керек, оны бірқатар авторлар атап өтеді, мысалы М. Феррейра және П. Мартос (Ferreira, 2008).

Сондай-ақ, институционалдық инвесторлар дамыған капитал нарықтарында ғана емес, сонымен қатар дамушы нарықтарда да негізгі ойыншылар болып табылатынын атап өткен жөн (Khorana, 2005). Тиісінше, салық саясатының инвестицияларға әсерін талдау тек өнеркәсіп және өндіріс деректерімен немесе жеке инвесторлармен шектелмей, институционалдық инвесторлардың орасан зор рөлін ескеру керек.

Pratama Н. салықтардың кәсіпкерлік мінез-құлық пен нәтижелерге қалай әсер ететіні туралы жан-жақты түсінік беруге бағытталған салық саясаты мен кәсіпкерлік арасындағы күрделі байланысты зерттейді. Зерттеу көрсеткендей, салық ставкалары кәсіпкерлік қызметке айтарлықтай әсер етеді, ал жоғары салық ставкалары әдетте жаңа бизнесті құру ставкаларының төмендеуімен байланысты. Сонымен қатар, күрделі салық жүйелері мен сәйкестік шығындары ресурстарды өндірістік қызметтен алшақтатып, ісін жаңа бастаған кәсіпкерлердің кіруіне кедергі келтіреді. Алайда, салықтардың кәсіпкерлікке әсері салықтық жеңілдіктер, институционалдық негіздер және әлеуметтік-экономикалық жағдайлар сияқты факторларды қамтитын қарапайым ставкаларды ескеруден асып түседі. Стартаптарды инвестициялауға, ғылыми-зерттеу және тәжірибелік-конструкторлық жұмыстарға және шағын бизнесті

дамытуға мақсатты ынталандыруды ұсынатын салық саясаты жоғары салық ставкаларының теріс әсерін азайтып, кәсіпкерлік белсенділікті ынталандыруы мүмкін. Сонымен қатар, қолайлы іскерлік ахуал, реттелген реттеу процестері және ашық салықтық әкімшілендіру стартаптардың өркендеуі мен инновациялары үшін қолайлы жағдайлар жасауға ықпал етеді, деп атап өтеді (Pratama, 2023).

Jacquet L. and Lehmann E. авторлар инвестициялар мен экономикалық өсудің ұзақ мерзімді салдарын ескере отырып, капитал өсіміне салынатын салықтың оңтайлы мөлшерлемесін талдайды. (Jacquet, et al., 2021).

(Fintech) қаржы саласындағы салық салуға және реттеуге әсерін қарастырады. FinTech, соның ішінде blockchain, AI және мобильді төлемдер қаржылық қызметтерді түрлендіреді, бірақ салық заңнамасы мен реттеуге қиындықтар туғызады. Шолу үкіметтер мен реттеушілердің Fintech-ке салық салу тәсілдерін, сәйкестік мәселелерін және Fintech-ті қаржы жүйесіне біріктіру кезінде туындайтын инновациялар мен өсу мүмкіндіктерін талдайды (Omotaayo, 2024). Қазақстанда салық жүйесінің жұмыс істеу теориясы мен практикасы бойынша зерттеулер Қазақстан тәуелсіздігін алған күндерден бастап жүргізіліп келе жатқанын атап өту қажет. Отандық ғалымдар мен практиктердің негізгі зерттеулері Тәуелсіздік алғаннан кейін Қазақстан Республикасына әсер еткен салық реформаларының алғашқы жылдарынан кейін басталды және егемендік жағдайында отандық салық жүйесін қалыптастыру стратегиясы мен тактикасына қатысты болды. Салық салу тақырыбын қозғаған алғашқы іргелі зерттеулердің бірі М.Оспановтың еңбектері болды (Оспанов, 1994).

Алайда, салық туралы ауқымды зерттеулердің болуына қарамастан көптеген ресейлік және шетел ғалымдарының мақалаларын талдау барысында жеке инвесторларға салық салуды зерттеу тақырыбы қозғалмайды және бұл осы зерттеудің өзектілігін анықтайды, сондықтан да Қазақстан Республикасының қор нарығындағы жеке инвесторларға салық салуды жетілдіру мәселесін одан әрі жан-жақты талдауды талап етеді.

Зерттеу материалы мен әдістері. Осы зерттеу аясында Қазақстан Республикасының қор нарығында жеке инвесторларға салық салуды жетілдіру үшін кешенді әдістер қолданылды. Зерттеуде экономикалық талдау, салыстырмалы зерттеу, сараптамалық бағалау әдістері қолданылды. Сондай-ақ SWOT талдауы және деректерді визуализациялау әдістерін қамтитын кешенді тәсілге негізделген. Ақпараттық база ретінде Қазақстан Республикасы Экономика министрлігінің, Қаржы министрлігінің, Ұлттық статистика бюросының ресми деректері қолданылды. Зерттеу барысында отандық және шетелдік ғалымдардың ғылыми жұмыстарына талдау жүргізілді, сондай-ақ жинақталған мәліметтерді жүйелеу және талдау арқылы Қазақстан Республикасындағы салық қызметін реттейтін заңнамалық және стратегиялық құжаттарға зерделеу жүргізілді.

Нәтижелер және талқылау. Салық жүйесі инвестицияларды жүзеге асырудың ынталандырулары мен мүмкіндіктерін өзгерту арқылы компаниялар мен

жеке инвесторлардың инвестицияларына әсер ете алады. Инвестициялардың өсуіне бағытталған Салық саясатының негізгі құралдары салық ставкаларын төмендету және салықтық жеңілдіктер беру болып табылады. Ағымдағы жылы еліміздің қор нарығы компаниялардың күшті қаржылық нәтижелері, дивидендтік төлемдердің ұлғаюы, базалық мөлшерлеменің төмендеуі, оң рейтингтік іс-қимылдар, әлемдік капитал нарықтарында тәуекелге тәбеттің жалпы жақсаруы аясында өсуді жалғастырды. Осылайша, бірінші жартыжылдықта қор нарығындағы инвесторлар бағаның өсуінен және дивидендтерді төлеуден тәуекелділігі төмен баламалы құралдар (депозиттер, жылжымайтын мүлік және т.б.) бойынша жылдық кірістен едәуір көп ақша таба алды.

Мұндай жағдайларда ел азаматтарын өз кірістерін декларациялауға, көбірек мәмілелер жасауға және өздерінің салық юрисдикциясында шоттар ашуға ынталандыратын әділ салық салуды (салық салынатын база — барлық пайдалы және шығынды мәмілелер) тезірек енгізуді қамтамасыз ету маңызды. Қазақстандық биржаларда салық жеңілдіктерін жою мәселелері бойынша жалғасып жатқан талқылаулар нарықтың қазіргі ойыншылары үшін де, инвесторлардың одан әрі ағыны үшін де елеулі зардаптарға әкелуі мүмкін және тиісінше осы салдарларды бағалауды және өлшенген тәсілді талап етеді. (Сурет 1.)

1-сурет Қайталама акциялар нарығындағы негізгі инвесторлар
Ескерту: деректер негізінде құрастырылған

Қазіргі салық жүйесі салық төлеушілерді түсіну және салық органдарының тиімді басқаруы үшін тым күрделі. Бұл сөзсіз артық әкімшілік шығындарға әкеледі және салықтан жалтарудың күрделі тәсілдерін тудырады. Жеке табыс салығы салық ауыртпалығын әділетсіз бөлу мен сипатталады: көбінесе бірдей табыс деңгейі бірдей емес салық деңгейімен бірге жүреді. Бұл салық төлеушілердің наразылығын тудырады және «салық» моральының негізін

бұзады. Қазақстан Республикасының қор нарығында жеке инвесторларға салық салу ҚР Салық кодексімен реттеледі. Жеке тұлғалардың кірістеріне, соның ішінде бағалы қағаздармен операциялардан түскен табыстарға салық салуға қатысты негізгі нормаларды келесі баптардан табуға болады:

Жеке тұлғалардың акциялары, облигациялары мен пайлары: егер шетелдік қор биржаларында сатып алынған және сатылған болса, онда алынған табыстың 10% мөлшерінде ЖТС төлеу қажет. Жеке тұлғалардың дивидендтері: егер дивидендтер салықтан босату үшін қажетті шарттарға сәйкес келмесе, алынған дивидендтер сомасының 10% мөлшерінде ЖТС төлеу қажет. Төленген дивидендтер Қазақстан заңнамасына сәйкес салық салуға жатады (ҚР ҰК 327-бабы). Салық ставкасына келетін болсақ, бұл алушының жеке тұлға немесе заңды тұлға екендігіне, сондай-ақ оның Қазақстан резиденті мәртебесіне ие болуына байланысты. ҚР ҰК 320-бабына сәйкес жеке тұлғалар алатын дивидендтерге 10% ставка бойынша ЖТС салынады (Салық кодексі).

Алайда, дивидендтер салығы барлық жағдайда төленбейді. 8 ҚР ҰК 341 – бабының 1-тармағы 30 000 АЕК шегінде резидент заңды тұлғадан күнтізбелік жыл ішінде алынған дивидендтерден ЖТС төленбейді. Сондай-ақ, пп сәйкес ҚР ҰК 341-бабы 1-тармағының 7-тармағы Қазақстан Республикасының аумағында жұмыс істейтін қор биржаларының ресми тізімінде осындай дивидендтер мен сыйақыларды есептеу күніндегі бағалы қағаздар бойынша дивидендтер мен сыйақыларға салық салудан босатылды. Адамдардың (резиденттердің де, бейрезиденттердің де) кірістерінен ұсталған ЖТС бюджетке салық ұсталған айдан кейінгі айдың 25-күніне дейін аудару қажет (ҚР ҰК 655-бабының 5-тармағы).

Жеке тұлғалардың кірістері бойынша салық агенті 200.00 (тоқсан сайын) нысаны бойынша декларацияны тапсыруға міндетті. Декларацияны тапсырудан жеңілдетілген ЖШС босатылады. Егер алушы заңды тұлға болса, онда жағдай келесідей:

- Қазақстанның резидент-заңды тұлғасы дивидендтерді өзінің жылдық табысына қосады, содан кейін оны дивидендтер сомасына түзетеді. Дивидендтер Төлеген ЖШС бұл жағдайда салық агентінің міндеттерін орындамайды;

- ҚР резидент емес заңды тұлғасы салықты (КТС) 15% ставка бойынша төлейді. (5 ҚР ҰК 646-бабының 1-тармағы);

- ҚР бейрезидент-заңды тұлғасы, егер олар жеңілдікті салық салатын елдердің бірінің резиденті болып табылса, КТС-ны 20% ставка бойынша төлейді (ҚР ҰК 646-бабы 2-тармағы). (4 ҚР ҰК 644-бабының 1-тармағы)

Жеңілдікті салық салынатын елдердің тізбесін ҚР Қаржы министрлігі бекітеді (08.02.2018 ж. № 142 бұйрық). Қазіргі уақытта тізімде 57 ел көрсетілген. Қазақстанның келесі экономикалық байланыстары бар:

- Испания (тек Канар аралдары);
- Қытай (тек Макао және Гонконг);
- Ливан;
- Португалия (тек Маврикий аралы);
- Мальдив аралдары;

- Ұлыбританияның құрамына кіретін жекелеген аумақтар;
- АҚШ (Вайоминг және Делавэр Штаттары) және т.б.

Сондай-ақ, мұндай заңды тұлғалардың кірістеріне шегерімдер қолданылмайды. Жеңілдікті салық салынатын елдердің резидент-заңды тұлғаларына дивидендтер төлеу кезінде ЖШС олардан КТС төлем көзінен ұстап қалуға міндетті (20%).

Резидент емес-заңды тұлғадан ұсталған КТС төленген айдан кейінгі айдың 25 - күніне дейін бюджетке аудару қажет (ҚР ҰК 647-бабы). Сондай-ақ, ЖШС салық агенті ретінде ҚР ҰК 648-бабында белгіленген мерзімде 101.04 нысаны бойынша салық есептілігін тапсыруы қажет.

Осылайша, дивидендтер салығын төлеу қажеттілігіне, сондай-ақ салық ставкасына қатысты әмбебап жауап жоқ. Әрбір жеке жағдайда дивидендтердің сомасын, дивиденд алушы тұлғаның мәртебесін, резиденттік мәртебесін, сондай –ақ ҚР резиденті, бейрезиденті алушы болып табылатын мемлекетті ескеру қажет.

Осылайша, 2025 жылы :

- дивидендтер бойынша ЖТС ставкасы 10% құрайды (ҚР ҰК 320-бабы);
- бейрезиденттер үшін ЖТС ставкасы 15% құрайды (ҚР ҰК 646-бабы)
- дивидендтер сомасына ЖТС салынбайды, егер ол 30 000 АЕК-тен аспаса.

(Салық кодексі)

Қор нарығында бағалы қағаздарды сатып алу (сату) бойынша операциялар жүзеге асырылады. Қазіргі уақытта KASE қор нарығында сауда-саттыққа акциялар, инвестициялық қорлардың пайлары, корпоративтік облигациялар, халықаралық қаржы ұйымдарының (МҚҰ) облигациялары және мемлекеттік бағалы қағаздар қол жетімді.

Кесте -2. Инвесторларға салық салу Қазақстан Республикасының резиденттеріне қатысты (бағалы қағазды өткізуден (сатудан) түскен кіріс

Акциялар (үлестік бағалы қағаздар)	ETF пайлары (үлестік бағалы қағаздар)	Паи ПИФ (үлестік бағалы қағаздар)	Корпоративтік облигациялар (борыштық бағалы қағаздар)	Мемлекеттік облигациялар (борыштық бағалы қағаздар)
Мәміле KASE-де ашық сауда-саттық әдісімен жасалған жағдайда салық салудан босатылады		Жеке тұлғалар үшін: KASE-де де, бағалы қағаздардың биржадан тыс нарығында да мәміле жасалған жағдайда салық салудан босатылады"	Мәміле KASE-де ашық сауда-саттық әдісімен жасалған жағдайда салық салудан босатылады	Мәміле жасалған жерге қарамастан (KASE-де де, бағалы қағаздардың биржадан тыс нарығында да) салық салудан босатылады
		Заңды тұлғалар үшін: Мәміле KASE-де ашық сауда-саттық әдісімен жасалған жағдайда салық салудан босатылады		
Ескерту: дереккөз негізінде құрастырылған				

Кестеде Қазақстан Республикасының резиденттері үшін бағалы қағаздардың әртүрлі түрлерін сатудан түскен табыстарға салық салуды сипаттайды (Қазақстан қор биржасы).

Кесте -3. Үлестік бағалы қағаздар бойынша дивиденттер түріндегі кіріс

Акциялар (үлестік бағалы қағаздар)	ИПҚ/ETF пайлары (үлестік бағалы қағаздар)	Корпоративтік облигациялар (борыштық бағалы қағаздар)	Мемлекеттік облигациялар (борыштық бағалы қағаздар)
Салық салудан босатылады: 1) келесі критерийлерге дивиденттер сәйкес келген жағдайда: □ бағалы қағаздармен орындалған мәмілелер көлемі айына кемінде 25 млн. теңгені құрайды □ бағалы қағаздармен орындалған мәмілелер саны айына кемінде 50 мәмілені құрайды 2) Республикалық бюджет туралы заңда белгіленген АЕК-тің 30 000 еселенген мөлшері шегінде күнтізбелік жыл ішінде резидент-заңды тұлғадан алынған дивиденттер (ҚР резиденті – жеке тұлғалар үшін)		Облигациялар бойынша дивиденттер төленбейді	

Ескерту: деректер негізінде құрастырылған

Салық жеңілдіктерінің болуына қарамастан салық заңнамасы жеке тұлғалардан декларациялауды талап етеді: бағалы қағаздарды өткізуден (сатудан) алынған кірістер, үлестік бағалы қағаздар бойынша дивиденттер, борыштық бағалы қағаздар бойынша купондық сыйақылар, эмитенттері Қазақстан Республикасынан тыс жерлерде тіркелген бағалы қағаздар (KASE Global) секторының бағалы қағаздары (Қазақстан қор биржасы)

ҚР заңнамасын сыни талдау:

Қолданыстағы нормалар: ҚР Салық кодексі (ҚР ҰК) 8-бөлімде жеке тұлғалардың (оның ішінде жеке инвесторлардың) табыстарына салық салуды реттейді. Инвестицияларға салық салуға қатысты негізгі баптар:

320-бап: Жеке табыс салығы (ЖТС) салынатын кірістер; 321-бап: ЖТС салуға жатпайтын кірістер; 341-бап: ЖТС есептеу кезінде кірістерді түзету (салықтық жеңілдіктер мен шегерімдерді ұсынады); 356-бап: төлем көзінен салық салуға жататын табыстардан ЖТС есептеу және төлеу тәртібі; 366-бап: құн өсімінен түскен табыстардан ЖТС есептеу және төлеу ерекшеліктері.

Қайшылықтар, түсініксіздіктер, олқылықтар:

Ұзақ мерзімді инвестициялар үшін жеткіліксіз жеңілдіктер: ҚР ҰК 341-бабында 30 000 АЕК (айлық есептік көрсеткіш) шегінде дивиденттерге салық салудан босату көзделгеніне қарамастан, бұл жеңілдік ұзақ мерзімді инвестицияларды ынталандыру үшін жеткіліксіз болып көрінеді, өйткені ол инфляцияны есепке алмайды және дивиденттерді қайта инвестициялауды ынталандырмайды.

Құн өсімі үшін салық базасын анықтаудың қиындығы: бағалы қағаздар

(акциялар, облигациялар) құнының өсуі үшін салық базасын анықтау жеке инвесторлар үшін, әсіресе жиі сатып алу-сату операциялары үшін қиын болуы мүмкін. Салық базасын есептеу үшін нақты нұсқаулар мен онлайн құралдардың болмауы инвесторлар үшін қосымша қиындықтар туғызады. Күрделі қаржы құралдарынан түсетін кірістерге салық салудың екіұштылығы: Салық заңнамасы опциондар, фьючерстер, құрылымдық өнімдер сияқты күрделі қаржы құралдарынан түсетін кірістерге салық салу тәртібін әрдайым нақты анықтай бермейді. Бұл инвесторлар мен салық органдары үшін белгісіздік тудырады.

Инновациялық компанияларға инвестициялар үшін салықтық ынталандырулардың болмауы: ҚР ҰК-да инновациялық компаниялар мен стартаптарға инвестициялар үшін арнайы салықтық ынталандырулар жоқ, бұл инвесторлардың нарықтың осы сегментіне қызығушылығын төмендетеді. Сандық активтерге салық салудағы бұлыңғырлық: cryptocurrency және басқа сандық активтерден түсетін кірістерді нақты реттеу мен салық салудың болмауы құқықтық белгісіздік тудырады және осы нарықтың дамуына кедергі келтіреді.

Жергілікті акциялар нарығының кірістілігі дәстүрлі жинақ құралдары мен тұрғын үй нарығының кірістілігінен едәуір асып түсті, бұл инвесторлардың назарын аударды. Алдағы дивидендік төлемдер маусымы акцияларға деген қызығушылықты қолдайды және ЖІӨ-нің 25% - на жеткен нарықтық капиталдандырудың одан әрі өсуіне ықпал етеді деп күтілуде. Жақын арада маңызды бастамаларға FTSE/MSCI жіктеуіштерінде қор нарығының мәртебесін Emerging Market-ке көтеру, квазимемлекеттік сектор компанияларының IPO-сын жалғастыру және институционалдық инвестицияларды дамыту кіреді. Бұл шаралар өтімділікті жақсартуға және бағалы қағаздар нарығы туралы заңнаманы өзектендіруге бағытталған (АФК,2025).

Инвесторлар мен эмитенттердің елдің капитал нарығындағы белсенділігі қатаң ақша-несие шарттарына қарамастан 2024 жылы айтарлықтай жоғары болып қала берді.Еліміздің қор индекстері 2024 жылды екі таңбалы өсіммен аяқтап, жаңа тарихи биіктерге шықты: KASE индексі 33% — ға, AIXQI-28% - ға өсті. Акция корпоративтік пайда мен дивидендік төлемдердің ұлғаюы, қолайлы корпоративтік және рейтингтік оқиғалар, экономикадағы тұрақты жағдай және ақша массасының күшті өсуі (11M24 үшін+11,3%) аясында өсті. Үлес номиналды өсімге қарамастан (+8,9%), 2024 жылдың қорытындысы бойынша нарық бойынша дивидендтердің орташа кірістілігі акциялар бағасының неғұрлым жеделдетілген өсуіне және дивидендтер төлемейтін компаниялар тізімінің кеңеюіне байланысты 5,3% (7,4% бұрын) құрады. Салалық тұрғыдан алғанда банк секторы мен финтех-Индустрия, телекоммуникация және мұнай-газ секторларының өкілдері айтарлықтай үлес қосты. (АФК,2025). Акциялардың қайталама нарығындағы бөлшек инвесторлардың үлесі 2023 жылдың қорытындысы бойынша 43% - дық көрсеткіштен 62% - ға дейін өсті және 2025 жылы өсуді жалғастыра алады. Қор нарығының екі таңбалы өсуінің

және қазақстандықтардың инвестицияларға деген жоғары қызығушылығының арқасында инвестициялық компаниялардың басқаруындағы жиынтық активтер 2024 жылдың қорытындысы бойынша 7686 млрд немесе 72% - ға өсіп, 1,6 трлн құрады.

МБҚ бастапқы нарығында (+16% - дан 6,0 трлн-ға дейін) және корпоративтік облигацияларды (+128% - дан 3,5 трлн-ға дейін) орналастыру көлемі жылды (1) Бюджет тапшылығын қаржыландыру үшін және (2) квазимемлекеттік сектордың жекелеген өкілдерінің жоғары белсенділігі аясында (барлық орналастырудың 60% - ы), ЕДБ (10%), МҚҰ (2%). МБҚ – ның қысқа аяғындағы жоғары ставкалар резидентеместердің қаражатының рекордтық ағынын ынталандырды-1,3 млрд доллар немесе 624 млрд теңге, бұл ұлттық валютаға қысымды біршама тежеді. Олардың ҚРҰБ ноталарына салған салымдарының сомасы 10 млрд теңгеден 104 млрд теңгеге дейін (10,4 есе), Қаржы министрлігінің облигациялары 445 млрд теңгеден 975 млрд теңгеге дейін (2,4 есе) ұлғайды. Осыған байланысты олардың меншік үлесі екі еседен астам, 1,9-дан 4,0% - ға дейін өсті (ҚР ҚНРДА, 2024).

Қазақстандағы бағалы қағаздар нарығына жеке инвесторларды тартуды қалыптастыру және дамыту бірнеше негізгі аспектілерге жүйелеуге болатын теориялық-әдіснамалық негіздерді қамтитын кешенді тәсілді талап етеді:

Кесте 3- Қазақстандағы бағалы қағаздар нарығына жеке инвесторларды тартуды қалыптастыру мен дамытудың негізгі аспектілер

	Сипаттамасы
1.Инвестициялық қызметтің теориялық негіздері:	Қаржы нарықтары теориясының негіздерін, соның ішінде баға модельдерін, нарықтардың тиімділігін және инвесторлардың мінез-құлқын зерттеу. Тәуекелдерді әртараптандыру және активтерді оңтайландыру тәсілдерін қоса алғанда, портфельді инвестициялау теориясын талдау.
2.Реттеуші орта:	Инвесторлардың құқықтарын қорғау туралы заңнаманы, бағалы қағаздардың эмиссиясы мен айналысы қағидаларын қоса алғанда, Қазақстандағы бағалы қағаздар нарығын реттейтін қолданыстағы заңнаманы бағалау. Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің және Қаржы нарығын реттеу және дамыту агенттігінің ашық және қауіпсіз инвестициялық орта құрудағы рөлі.
3.Нарық инфрақұрылымы:	Брокерлік және дилерлік компанияларды, инвестициялық қорларды, төлем жүйелерін және бағалы қағаздармен сауда платформаларын қоса алғанда, жеке инвесторларды қолдау үшін инфрақұрылымды дамыту. Сауда платформаларының тұрақтылығы мен кең аудиторияға қол жетімділігі.
4.Инвесторларға білім беру және ақпараттандыру:	Халықты инвестициялау принциптері, тәуекелдер және бағалы қағаздар нарығымен байланысты мүмкіндіктер туралы оқыту қажеттілігі. Өлеуетті инвесторлар үшін қаржылық сауаттылық бағдарламалары мен курстарын әзірлеу.
5.Жеке инвесторларды ынталандыру және тарту:	Кірістілік, тәуекелдер, ақпарат пен қызметтердің қолжетімділігі сияқты инвесторлардың нарыққа кіру шешіміне әсер ететін факторларды зерттеу. Жеке инвесторлардың инвестицияларын тарту үшін жеңілдікті салық салу бағдарламаларын және басқа ынталандыруларды бағалау.

6.Трендтер мен тенденциялар:	Инвестициялау тәсілін және жеке инвесторлармен өзара әрекеттесуді айтарлықтай өзгерте алатын Fintech сияқты жаңа трендтер мен технологияларды талдау. Жаһандық экономикалық және саяси факторлардың инвестициялық шешімдерге және қазақстандық инвесторлардың қалауына әсері.
7.Әлеуметтік және мәдени аспектілер:	Халықтың инвестициялық әдеттеріне әсер ететін мәдени және әлеуметтік факторларды, соның ішінде қаржы институттарына деген сенім деңгейін және жинақтау дәстүрлерін зерттеу.
Ескерту: аторлармен құрастырылған	

Бұл аспектілер бірге Қазақстанның бағалы қағаздар нарығында жеке инвесторлардың белсенді және жауапты қоғамдастығын қалыптастыруға ықпал ететін стратегиялар мен іс-шараларды әзірлеу үшін негіз құрайды. Ұсынған материал негізінде SWOT талдау жасалынды. SWOT-талдау (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats) Қазақстанның қор нарығына инвестициялар жағдайына әсер ететін ішкі және сыртқы факторларды бағалауға мүмкіндік береді.

Кесте-5. Swot-талдау: Қазақстан Республикасының қор нарығында жеке инвесторларға салық салуды жетілдіру

Күшті жақтары (Strengths)	Әлсіз жақтары (Weaknesses)
1.Салықтық жеңілдіктер: KASE және AIX акцияларынан түсетін инвестициялық табысқа нөлдік салық ставкасы жеке инвесторлар үшін тартымды жағдайлар жасайды. 2.Мемлекетті қолдау: қаржы институттары мен бөлшек инвесторларға мемлекеттік қолдаудың болуы қор нарығына қызығушылықтың артуына ықпал етуі мүмкін. 3.Өсу әлеуеті:сыртқы шок болмаған кезде Қазақстан экономикасының өсу әлеуеті бар, бұл халықтың табысының ұлғаюына және тиісінше бөлшек инвестициялардың өсуіне әкелуі мүмкін. 4.Қор нарығының дамуы: жеке инвесторлар санының артуы өтімділіктің өсуіне және қаржы құралдарының әртараптандырылуына ықпал етеді. 5.Қаржылық сауаттылықты арттыру: халықтың инвестициялау мүмкіндіктері туралы хабардарлығын арттыруы.	1.Төмен қаржылық сауаттылық: жеке және институционалдық инвесторлар арасындағы қаржылық сауаттылық пен қор нарығы туралы хабардарлықтың төмен деңгейі олардың қатысуын шектейді. 2.Салық мәселелері: салық органдары бағалы қағаздарды сатудан түскен кірісті ескереді, бірақ шығындарды есепке алмайды, бұл инвесторлар үшін қосымша кедергілер тудырады және де салық нормаларының ашықтығы мен күрделілігі әлеуетті инвесторларды қорқытуы мүмкін. 3.Ақпараттың жетіспеушілігі: қор нарығының мүмкіндіктері мен тәуекелдері туралы шектеулі Ақпарат инвесторларды ұстап қалуы мүмкін. 4.Нарыққа деген сенімділіктің төмендігі: алаяқтық пен тұрақсыздықтың тарихи мысалдары жеке инвесторлар үшін алаңдаушылық тудыруы мүмкін. 5.Инфрақұрылымның болмауы: сапалы аналитикалық құралдар мен сауда платформаларының жетіспеушілігі.
Мүмкіндіктер (Opportunities)	Қауіптер (Threats)
1.Әдістемені әзірлеу: салықтық жеңілдіктердің тиімділігін бағалау әдістемесін әзірлеу қажеттілігі ғылыми зерттеулер мен практикалық ұсыныстарға мүмкіндіктер ашады. 2.Салықтық әкімшілендіруді жеңілдету:	1.Экономикалық тұрақсыздық: қор нарығына және инвестициялық климатқа әсер ететін сыртқы және ішкі экономикалық факторлар инвесторлардың қызығушылығын төмендетуі мүмкін. 2.Салық саясатындағы өзгерістер: салық

жеке инвесторлар үшін қарапайым және түсінікті салық режимдерін енгізу 3.Капиталды ұлғайту: жеке инвесторлардың қаржылық ресурстарын тарту қаржы институттарының капиталын арттырып, қор нарығының өсуіне ықпал етуі мүмкін. 4.Білім беру бағдарламалары: қаржылық сауаттылық бойынша білім беру бағдарламаларын енгізу инвестицияларға қызығушылықты арттыруы мүмкін. 5.Халықаралық тәжірибе: басқа елдерден табысты салық салу тәжірибесін зерттеу және енгізу.	саясатындағы ықтимал өзгерістер қор нарығына инвестициялардың тартымдылығын төмендетуі мүмкін. 3.Басқа инвестициялық құралдармен бәсекелестік: криптовалюта сияқты инвестициялаудың балама түрлерінің танымалдылығын арттыру. 4.Сыртқы нарықтармен бәсекелестік: инвесторлар кірістердің жоғарылауына немесе салық міндеттемелерінің төмендеуіне байланысты шетелдік қор нарықтарын таңдауы мүмкін.
<i>Ескерту: аторлармен құрастырылған</i>	

SWOT-талдау Қазақстанның қор нарығын дамыту үшін елеулі әлеуеті бар екенін көрсетеді, алайда қаржылық сауаттылықтың төмендігі және салық проблемалары сияқты бар кедергілерді еңсеру қажет. Салық саясатын жетілдіру бойынша ұсыныстар әзірлеу және қаржылық сауаттылықты арттыру инвестицияларды тартуға және экономиканың өсуіне ықпал етуі мүмкін.

Ұсыныстар:

1.Салық заңнамасын жеңілдету: жеке инвесторлар үшін неғұрлым түсінікті және қолжетімді салық нормаларын әзірлеу.

2.Білім беру бағдарламалары: қаржылық сауаттылық және инвестициялар бойынша семинарлар мен курстар өткізу.

3.Қолайлы инвестициялық ортаны құру: нарыққа кіруге кедергілерді жою және қаржы институттарына деген сенімді арттыру.

Қазақстан халқы арасында Қор инвестицияларына қызығушылықтың артуы соңғы бірнеше жыл ішінде байқалады. Бұл бірнеше факторларға байланысты:

Экономикалық өсу: елдегі экономикалық жағдайдың жақсаруы, оның ішінде ЖІӨ-нің өсуі және қаржы секторының дамуы қор нарығына белсенді инвестиция салуға ықпал етеді.

Ақпараттың қолжетімділігі: қор инвестициялары туралы ақпараттың қолжетімділігін арттыру, білім беру платформалары мен курстарының пайда болуы, сондай-ақ БАҚ пен әлеуметтік желілерде ақпаратты белсенді жылжыту халықтың қаржылық сауаттылығын арттыруға ықпал етеді.

Технологиялық өзгерістер: акциялар мен басқа да қаржы құралдарымен сауда жасауға арналған онлайн-платформаларды дамыту кең ауқымды адамдарға брокерлерге жүгінбей-ақ қор нарығына қатысуға мүмкіндік береді.

Мемлекеттік бастамалар: зейнетақы салымдарының мүмкіндіктері, сондай-ақ ұжымдық инвестициялау құралдарын дамыту сияқты инвестицияларды қолдау бағдарламалары халықтың қызығушылығының артуына ықпал етеді.

Активтерді әртараптандыру: инвесторлар өз активтерін әртараптандыру қажеттілігі туралы көбірек біледі, бұл инвестициялаудың жаңа мүмкіндіктерін, соның ішінде қор нарықтарын іздеуге әкеледі.

Психологиялық фактор: қор инвестициясынан ақша таба алған адамдардың сәтті оқиғалары да басқаларды осы салада өз күштерін сынап көргісі келеді.

Осылайша, Қазақстандағы қор инвестициялары нарығы кең аудитория үшін барған сайын тартымды бола түсуде, бұл осы сектордың одан әрі дамуына және өсуіне әкелуі мүмкін (Tursynkulova, et al., 2025).

Төменде АҚШ, Ұлыбритания және Сингапур сияқты елдерге инвестициялар тартуға ықпал ететін салық жүйелеріне, сондай-ақ Қазақстан үшін алуға болатын кейбір тәжірибелерге қысқаша шолу жасалынды, табысты тәжірибелердің мысалдарына тоқталамыз. (кесте.5)

Елдер	Сипаттамалары
Ұлыбритания	Enterprise Investment Scheme(EIS): бұл бағдарлама шағын компанияларға инвестиция салатын инвесторлар үшін салық жеңілдіктерін ұсынады. Инвесторлар табыс салығының айтарлықтай төмендеуін, сондай-ақ капитал өсіміне салынатын салықтан босатуды ала алады. Ұлыбританияда венчурлық капиталдың үш мемлекеттік қоры венчурлық капитал жүйесін құруда негізгі рөл атқарады: Enterprise Capital Funds, UK Innovation Investment Fund және Angel Co investment Fund. Барлық үш қордың жұмысы гибриді бірлескен инвестициялау схемаларын қолдануға негізделген және әртүрлі кезеңдерде инновациялық және қарқынды дамып келе жатқан британдық компанияларға инвестицияларды ынталандыруға бағытталған. (Murray G.C,2007) Салық салу венчурлық капиталды қолдауданемесеұстап тұруда маңыздырөл атқарады.Бұл ретте табыс салығын алу мөлшерлемесінің немесе тәртібінің өзгеруі венчурлық капиталды тартуға шамалы әсер етеді,өйткеніолдидивидендтерді қайта бөлугеәкелмейді. Венчурлық капиталды ынталандыру:Ұлыбритания әр түрлі қорлар арқылы венчурлық капиталды белсенді түрде қолдайды, бұл инвесторларға салықтық жеңілдіктер алуға мүмкіндік береді.
Сингапур	Инвесторлар әртүрлі себептермен бизнес жүргізу үшін Сингапурды таңдайды. Ең бастысы-компанияның құрылуы мен бизнесті басқарудың қарапайымдылығы. Сингапурдың тағы бір артықшылығы-оның салық режимі, компаниялар мен жеке тұлғалар үшін тартымды салық ставкаларымен, салық жеңілдіктерімен, капитал өсіміне салынатын салықтың болмауымен, бір деңгейлі салық жүйесімен және қосарланған салық салуды болдырмау туралы көптеген шарттармен танымал. Сингапурдағы корпоративтік табыс салығының ең жоғары ставкасы 17% құрайды. Корпорациялардың табыс салығының мөлшерлемесін бәсекеге қабілетті деңгейде ұстай отырып, Сингапур ірі шетелдік инвестициялар үшін тартымды болып қала береді. Сингапур корпорациялар үшін бір деңгейлі салық жүйесін ұстанады, онда компанияның кірісіне салық төлеу акционерлерге жүктелмейді (яғни дивидендтер салықтан босатылады). Қарапайым салық режимі: Сингапурдағы салық жүйесі өзінің қарапайымдылығымен және ашықтығымен танымал.Корпоративтік салық тек 17% құрайды, жаңа компаниялар үшін төмендеу мүмкіндігі бар. Салықсыз және еркін сауда аймақтары: Сингапур белгілі бір секторларда немесе аймақтарда жұмыс істейтін компаниялар үшін салықтық жеңілдіктер мен жеңілдетілген процедураларды ұсынады. Елде салық салудың аумақтық принципі бар, бірақ егер шетелде тапқан кірістер Сингапурға аударылса, онда олар салық базасының бөлігі болады.

	Бірақ егер сіз басқа юрисдикцияда (пайда көзінен) шетелдік кірістерден салық төлесеніз, онда Сингапурда салық міндеттемесі болмайды. Келесі шетелдік кірістер салық салудан босатылады: шетелдік көздерден дивидендтер, компанияның шетелдік филиалдарының пайдасы, шетелде қызмет көрсетуден түскен кірістер. Капитал өсіміне ешқашан салық салынбайды (мысалы, активтерді сатудан, инвестициялардан немесе бағамдық айырмашылықтан пайда). (news.novgorod.ru. 2024)
АҚШ	Салық жеңілдіктері АҚШ-та ғылыми және эксперименттік зерттеулер жүргізетін компанияларға қатысты қолданылады, 1981 жылдан бастап компаниялар өтеусіз салық несиелерін пайдалана алады салық несиесінің сомасына табыс салығы бойынша міндеттемелерін қысқарту арқылы зерттеу. Қазіргі уақытта АҚШ-та мұндай несиелердің екі түрі бар: дәстүрлі салықтық зерттеу несиесі және балама жеңілдетілген салықтық зерттеу несиесі. Бұрын АҚШ-та баламалы салықтық зерттеу несиесі де қолданылған, ол 2009 жылдан бастап жойылды, Компания несиенің аталған екі түрінің біреуін ғана пайдалана алады — дәстүрлі немесе балама. Бұдан басқа, компания іргелі зерттеулерге салық несиесін және энергетикалық зерттеулерге салық несиесін пайдалана алады. (Guenther G, 2015) Стартаптарға арналған салықтық жеңілдіктер: АҚШ-та инновациялық стартаптарды қолдауға арналған көптеген салықтық несиелер мен жеңілдіктер бар. Бұл ғылыми-зерттеу және тәжірибелік-конструкторлық жұмыстарды жүргізуге арналған салықтық несиелерді қамтиды (tax credits-ke&). Экономикалық өсу аймақтары: маңызды аспект-"мүмкіндік аймақтары" деп аталатындарды құру, мұнда инвесторлар белгілі бір Аймақтарға инвестиция салса, капитал өсіміне салық міндеттемелерін азайта алады.

Халықаралық тәжірибемен салыстыру:

Жеке инвестициялық шоттар: Қазақстаннан айырмашылығы, Ұлыбританияда, Канадада және кейбір басқа елдерде инвесторларға енгізілген қаражат сомасына (ішінара немесе толық) салық шегерімдерін алуға немесе белгілі бір шарттар орындалған кезде салық салудан түскен кірістерді босатуға мүмкіндік беретін жеке инвестициялық шоттар жүйесі бар. Бұл қор нарығына инвестицияларды айтарлықтай ынталандырады.

Капитал өсіміне салынатын салықтың сараланған ставкалары: кейбір елдерде (мысалы, АҚШ-та) активтің иелік ету мерзіміне байланысты капитал өсіміне салынатын салықтың сараланған ставкалары қолданылады. Төмен ставкалар ұзақ мерзімді инвестицияларға қолданылады, бұл инвесторларды активтерді ұзақ уақыт ұстауға ынталандырады.

Инвестициялық шығындарға салық шегерімдері: дамыған елдердің көпшілігінде инвесторлар салық салынатын базадан инвестициялардан болған шығындарды шегере алады, бұл салық жүктемесін азайтады және тәуекелдерді қабылдауды ынталандырады. Қазақстанда бұл механизм әрдайым тиімді жұмыс істемейді.

Венчурлық инвестицияларға салық жеңілдіктері: көптеген елдер стартаптар мен инновациялық компанияларға инвестиция салатын венчурлық инвесторларға салық жеңілдіктерін ұсынады. Бұл инновациялық экономиканың дамуына ықпал етеді.

Мысал: Сингапурда білікті венчурлық қорларға инвестиция салатын инвесторлар үшін салықтық жеңілдіктер жүйесі бар.

Қазақстан жүйесінің күшті жақтары:

ЖТС салыстырмалы түрде төмен мөлшерлемесі (көптеген кірістер үшін 10%).

30 000 АЕК шегінде дивидендтерге салық салудан босату.

Қазақстан жүйесінің әлсіз жақтары:

Ұзақ мерзімді инвестициялар үшін жеткіліксіз жеңілдіктер.

Құн өсімі үшін салық базасын анықтаудың қиындығы.

Инновациялық компанияларға инвестиция салу үшін салықтық ынталандырудың болмауы.

Сандық активтерге салық салудағы бұлыңғырлық.

Қазақстан үшін тәжірибелер

Салық режимін жеңілдету: салық жүйелерінің күрделілігі шетелдік инвесторларды қорқытуы мүмкін. Салық заңнамасын оңайлату және ретке келтіру басым міндеттерге кіруге тиіс.

Инвестициялық жеңілдіктер жасау: EIS немесе стартаптар үшін салық жеңілдіктері сияқты бағдарламаларды әзірлеу көбірек инвестиция тартуы мүмкін. Бұл ғылыми-зерттеу және инновациялық жобаларға салық несиелерін қамтуы мүмкін.

Венчурлық капиталға назар аудару: венчурлық қорлар мен олардың инвесторларын қолдау шағын және орта бизнеске инвестиция тартудың негізгі факторы болуы мүмкін.

Инфрақұрылымды дамыту: бизнесті жүргізуді, оның ішінде құқықтық және қаржылық жүйелерді қолдайтын тиімді инфрақұрылым инвестициялық ахуалдың маңызды бөлігіне айналады.

Арнайы экономикалық аймақтар: жеңілдетілген салық және реттеуші режимдері бар арнайы аймақтарды құру ішкі және шетелдік инвестицияларды тартуға көмектеседі.

Осылайша, Қазақстан өзінің инвестициялық ахуалын жақсарту үшін шетелдік тәжірибеден маңызды сабақтар алып, табысты тәжірибелерді бейімдей алады.

Салық салуды жақсарту бойынша ұсыныстар жеке инвесторлар үшін қор нарығының тартымдылығын айтарлықтай арттыра алады.

Жеке инвесторлар үшін салық есептілігін жеңілдету:

Инвестициялардан түсетін кірістердің барлық түрлері үшін салық есептілігінің бірыңғай нысанын енгізу, бұл декларацияларды толтыру процесін жеңілдетеді.

Инвесторлар өз деректерін енгізе алатын және алдын ала есептелген инвестициялық табыс салығын ала алатын онлайн платформалар арқылы салық есептілігін беру процесін автоматтандыру.

Ұзақ мерзімді инвестициялар үшін салықтық жеңілдіктер мен ынталандыруларды енгізу:

Үш жылдан астам меншікте болған активтерді сатудан алынған кірістер үшін салық шегерімін енгізу мүмкіндігін қарастыру.

Тұрақты даму, денсаулық сақтау немесе технология сияқты экономиканың белгілі бір салаларына инвестициялау үшін салық несиелерін немесе төмендетілген салық мөлшерлемелерін беру.

Қаржылық сауаттылық бағдарламаларын әзірлеу:

-Қор нарығына, инвестициялық құралдарға және салық саясатына баса назар аударып, кең аудиторияға арналған білім беру курстары мен семинарларын ұйымдастыру.

-Білім беру бағдарламаларына қаржылық сауаттылық курстарын енгізу үшін оқу орындарымен ынтымақтастық.

- Шағын және орта кәсіпорындар (ШОК) үшін қолайлы орта құру:

-ШОК-ты акциялар мен облигацияларды орналастыру арқылы инвесторларды тартуға ынталандыратын салық салу бағдарламаларын әзірлеу.

-Стартаптар мен инновациялық компаниялар үшін салық жеңілдіктерін тіркеу және алу процестерін жеңілдету.

Мониторинг және кері байланыс: Салық саясатындағы өзгерістердің тиімділігін және олардың халықтың инвестициялық белсенділігіне әсерін мониторингтеу жүйесін енгізу. Кері байланыс алу және олардың қажеттіліктерін анықтау үшін инвесторлар арасында тұрақты сауалнамалар жүргізу.

Бұл бастамалар жиынтықта жеке инвесторлардың қор нарығына деген қызығушылығын едәуір арттырып, оның өсуіне ықпал етуі мүмкін. Зерттеу барысында халықтың инвестициялық артықшылықтарын екінші деңгейдегі банктердегі депозиттік салымдардан қор нарығының құралдарына ауыстыру үрдісі анықталды. Бұл ретте дамыған елдердің көрсеткіштерімен салыстырғанда халықтың инвестициялық тартылуының төмен деңгейі анықталды. Халықтың жинақтарын қор және қаржы нарықтарына жаппай тарту үшін перспективалы инвестициялық өнімдер зерттелді. Халықтың инвестициялық белсенділігінің өсуін мемлекеттік ынталандыру бағыттары ұсынылды.

Қорытынды. Қазақстандағы жеке инвесторларға салық салу саласындағы зерттеудің негізгі қорытындылары мынадай тармақтарды қамтуы мүмкін:

Қолданыстағы салық салу жүйесін талдау: зерттеу көрсеткендей, Қазақстандағы жеке инвесторлар үшін қолданыстағы салық жүйесі ашықтықты арттыру және салықтық әкімшілендіру рәсімдерін жеңілдету үшін жақсартуды талап етеді.

Салықтық жеңілдіктер мен ынталандырулар: инвестицияларды қолдау үшін енгізілген салықтық жеңілдіктер жеткіліксіз деп танылды. Азаматтарды белсенді инвестициялауға ынталандыратын неғұрлым тартымды шараларды әзірлеу қажет.

Инвестициялық мінез-құлыққа әсері: салық міндеттемелерін рәсімдеу және жоғары салық ставкаларының болуы жеке инвесторлардың инвестициялық белсенділігіне теріс әсер етуі мүмкін. Зерттеу көрсеткендей, салық жүктемесін оңтайландыру инвесторлардың өсуіне және инвестициялардың өсуіне ықпал етуі мүмкін.

Басқа елдермен салыстырмалы талдау: Қазақстанның салық жүйесін басқа елдердің жүйелерімен салыстыру кейбір юрисдикциялардағы неғұрлым икемді салық режимдері капиталды тартуға және қаржы нарықтарын дамытуға ықпал ететінін көрсетті.

Қаржылық сауаттылықты арттыру қажеттілігі: зерттеу көрсеткендей, халық арасында қаржылық сауаттылықтың болмауы жеке инвесторлардың мүмкіндіктерін шектейді. Білім беру бағдарламаларын ұлғайту инвесторларға салық мәселелерін жақсырақ басқаруға және жақсы инвестициялық шешімдер қабылдауға көмектеседі. Зерттеудің бұл бағыттары Қазақстандағы инвестициялық ахуалды жақсартуға және шетелдік және жергілікті инвестицияларды тартуға ықпал етеді.

Әдебиеттер

- Guenther G. (2015) Research Tax Credit: Current Law and Policy. Issues for the 114th Congress, Congressional Research Service, — 2015 [Электронный ресурс]. URL: <https://fas.org/sgp/crs/misc/RL31181.pdf>
- Jacquet L. and Lehmann E. (2021) 'Optimal income taxation with composition effects', Journal of the European Economic Association, — vol. 19(2). — P. 1299-341
- Khorana A. (2005) Explaining the size of the mutual fund industry around the world. A. Khorana, H. Servaes, P. Tufano. Journal of Financial Economics. — Vol. 78. — P. 145-185.
- Касым-Жомарт Токаев (2019) Послание главы государства К.Ж. Токаева, гражданам Казахстана от 2 сентября 2019 года «Конструктивный общественный диалог – основа стабильности и процветания Казахстана» https://www.akorda.kz/ru/addresses/addresses_of_president/poslanie-glavy-gosudarstva-kasym-zhomarta-tokaeva-narodu-kazahstana
- Қазақстан Республикасының Қаржы нарығын реттеу және дамыту агенттігі <https://www.gov.kz/memleket/entities/ardfm/activities/836?lang=kk>
- Қазақстан қор биржасы АҚ ресми сайты (2025): <https://kase.kz/kz/private-kase/>
- Laffer A. (2004) The Laffer curve: past, present, and future. A. Laffer. Backgrounder. The Heritage foundation. — Vol. 1765.
- Murray G.C. (2007) Venture Capital and Government Policy. In Handbook of Research on Venture Capital, edited by H. Landstrom. — P. 113-151.
- Omotayo Bukola Adeoye (2024) Fintech, taxation, and regulatory compliance: navigating the new financial landscape. Finance & Accounting Research Journal. — Volume 6. — Issue 3. — P. 320-330, March. DOI: 10.51594/farj.v6i3.858
- Оспанов М.Т. (1994) Методологические и концептуальные основы Кодекса Республики Казахстан о налогах и других обязательных платежах в бюджет (налогового кодекса). – Алматы: Познание. — С. 19-40.
- Обзор фондового рынка Казахстана (2025). Ассоциация финансистов Казахстана. <https://afk.kz/>
- Обзор финансового сектора Республики Казахстан за декабрь 2024 года. (2025) 07 февраль. <https://www.gov.kz/memleket/entities/ardfm/documents/details/795065?lang=ru>
- Pratama, H. (2023) Taxes and Entrepreneurship: Impact on New Business Creation. Golden Ratio of Taxation Studies, —3(1). — P. 34-44 с.
- Почему Сингапур — одна из лучших юрисдикций в мире для налоговой резиденции (2024) <https://news.novgorod.ru/news/pochemu-singapur--odna-iz-luchshikh-yurisdikciy-v-mire-dlya-nalogovoy-rezidencii->
- Салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер туралы (САЛЫҚ КОДЕКСІ) Қазақстан Республикасының Кодексі 2017 жылғы 25 желтоқсандағы № 120-VI ҚРЗ.
- Турсынқұлова З., Мауленқұлова Г., Жадигерова Г., &Нарибек Б. (2025) Трансформация налогово-бюджетной системы в рамках четвертой промышленной революции. Вестник Атырауского университета имени Халелы Досмухамедова, — 75(4). — 218-227 с.

Ferreira M. (2008) The colors of investors' money: The role of institutional investors around the world. M. Ferreira, P. Mato. *Journal of Financial Economics*. — Vol. 88. — P. 499-533.

References

- Guenther G. (2015) Research Tax Credit: Current Law and Policy. Issues for the 114th Congress, Congressional Research Service, — 2015. URL: <https://fas.org/sfp/crs/misc/RL31181.pdf>. (in English)
- Jacquet L. and Lehmann E. (2021). Optimal income taxation with composition effects', *Journal of the European Economic Association*. — Vol. 19(2). — P. 1299-341 (in English)
- Khorana A. (2005) Explaining the size of the mutual fund industry around the world. A. Khorana, H. Servaes, P. Tufano. *Journal of Financial Economics*. — Vol. 78. — P. 145-185 (in English)
- Kasym-Jomart Tokaev (2019). Poslanie glavy gosudarstva K.J. Tokaeva , grajdanam Kazahstana ot 2 sentäbrä 2019 goda «Konstruktivnyi obshchestvennyi dialog – osnova stabilnosti i prosvetania Kazahstana» [Constructive public dialogue is the foundation of stability and prosperity of Kazakhstan]. https://www.akorda.kz/ru/addresses/addresses_of_president/poslanie-glavy-gosudarstva-kasym-zhomarta-tokaeva-narodu-kazahstana (in Russian)
- Qazaqstan Respublikasynyñ Qarjy naryğyn retteu jäne damytu agenttigi [Agency of the Republic of Kazakhstan for regulation and development of the financial market] (2025). <https://www.gov.kz/memleket/entities/ardfm/activities/836?lang=kk> (in Kazakh)
- Qazaqstan qor birjasy AQ resmisaity [Official website of JSC Kazakhstan Stock Exchange]: <https://kase.kz/kz/private-kase/> (in Kazakh)
- Laffer, A. (2004) The Laffer curve: past, present, and future. A. Laffer. Background. The Heritage foundation. — Vol. 1765. (in English)
- Murray G.C. (2007) Venture Capital and Government Policy. In *Handbook of Research on Venture Capital*, edited by H. Landstrom. — P. 113-151. (in English)
- Omotayo Bukola Adeoye, (2024) Fintech, taxation, and regulatory compliance:navigating the new financial landscape.//*Finance & Accounting Research Journal*. — Volume 6. I — ssue 3. —P. 320-330, March. DOI: 10.51594/farj.v6i3.858. (in English)
- Ospanov M.T. (1994) Metodologicheskie i konceptual'nye osnovy Kodeksa Respubliki Kazahstan o nalogah i drugih objazatel'nyh platezhah v bjudzhet (Nalogovogo kodeksa).[Methodological and conceptual foundations of the Code of the Republic of Kazakhstan on Taxes and Other Mandatory Payments to the Budget (Tax Code).] —Almaty: Poznanie. 1994. — P. 19-40 (in Russian).
- Obzor fondovogo rynka Kazahstana [Kazakhstan Stock Market Overview], (2025). Asosiasia finansistov Kazahstana, 2025. <https://afk.kz/>(in Russian)
- Obzor finansovogo sektora Respubliki Kazahstan za dekäbr 2024 goda. (2025) 07 fevräl'. <https://www.gov.kz/memleket/entities/ardfm/documents/details/795065?lang=ru> (in Russian)
- Pratama, H. (2023). Taxes and Entrepreneurship: Impact on New Business Creation. *Golden Ratio of Taxation Studies*, 3(1). — P. 34-44. (in English)
- Pochemu Singapur — odnazluchshihiurisdiksi v mire dlänalogovoi rezidensii (2024) <https://news.novgorod.ru/news/pochemu-singapur--odna-iz-luchshikh-yurisdikciy-v-mire-dlya-nalogovoy-rezidencii>.(in Russian)
- Salyq jane budjetke tolenetinbaska da mindetti tolemder turaly (Salyk kodeksi) Qazaqstan Respublikasynyñ Kodeksi [On taxes and other mandatory payments to the budget(tax code)], 2017 jylğy 25 jeltoqsandağy № 120-VI QRZ.(in Kazakh)
- Tursynkulova, Z., Maulenkulova, G., Jadigerova, G., & Naribek, B. (2025). Transformatsia nalogovo- budjetnoi sistemy v ramkah chetvertoi promyshlennoi rebolusii [Transformation of the fiscal system in the framework of the Fourth Industrial Revolution]. *Vestnik Atyrauskogo universiteta imeni Halela Dosmuhamedova*, — 75(4), — 218-227 (in Russian)
- Ferreira M. (2008) The colors of investors' money: The role of institutional investors around the world. M. Ferreira, P. Mato. *Journal of Financial Economics*. — Vol. 88. — P. (in English)

Publication Ethics and Publication Malpractice in the journals of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan

For information on Ethics in publishing and Ethical guidelines for journal publication see <http://www.elsevier.com/publishingethics> and <http://www.elsevier.com/journal-authors/ethics>.

Submission of an article to the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan implies that the work described has not been published previously (except in the form of an abstract or as part of a published lecture or academic thesis or as an electronic preprint, see <http://www.elsevier.com/postingpolicy>), that it is not under consideration for publication elsewhere, that its publication is approved by all authors and tacitly or explicitly by the responsible authorities where the work was carried out, and that, if accepted, it will not be published elsewhere in the same form, in English or in any other language, including electronically without the written consent of the copyright-holder. In particular, translations into English of papers already published in another language are not accepted.

No other forms of scientific misconduct are allowed, such as plagiarism, falsification, fraudulent data, incorrect interpretation of other works, incorrect citations, etc. The National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan follows the Code of Conduct of the Committee on Publication Ethics (COPE), and follows the COPE Flowcharts for Resolving Cases of Suspected Misconduct (http://publicationethics.org/files/u2/New_Code.pdf). To verify originality, your article may be checked by the originality detection service Cross Check <http://www.elsevier.com/editors/plagdetect>.

The authors are obliged to participate in peer review process and be ready to provide corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. All authors of a paper should have significantly contributed to the research.

The reviewers should provide objective judgments and should point out relevant published works which are not yet cited. Reviewed articles should be treated confidentially. The reviewers will be chosen in such a way that there is no conflict of interests with respect to the research, the authors and/or the research funders.

The editors have complete responsibility and authority to reject or accept a paper, and they will only accept a paper when reasonably certain. They will preserve anonymity of reviewers and promote publication of corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. The acceptance of a paper automatically implies the copyright transfer to the National Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan.

The Editorial Board of the National Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan will monitor and safeguard publishing ethics.

Правила оформления статьи для публикации в журнале смотреть на сайте:

[www: nauka-nanrk.kz](http://www.nauka-nanrk.kz)

ISSN 2518–1467 (Online),

ISSN 1991–3494 (Print)

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en>

Директор отдела издания научных журналов НАН РК *А. Ботанқызы*

Редакторы: *Д.С. Аленов, Ж.Ш. Әден*

Верстка на компьютере *Г.Д. Жадыранова*

Подписано в печать 20.06.2025.

Формат 60x881/8. Бумага офсетная. Печать - ризограф.

46,0 п.л. Тираж 300. Заказ 3.